

המדד למדיניות משפחה

יערה מן | עופר שכנר

ספטמבר 2024

קרן ברל כצנלסון היא מכון חשיבה ומעשה המפתח ומקדם רעיונות ותוכניות מדיניות, ומטפח מנהיגות פוליטית צעירה. הקרן פועלת לאור חזונו של ברל כצנלסון וערכי תנועת העבודה ומתוך מחויבות עמוקה לעיצוב עתידה של ישראל כמדינת יהודית, דמוקרטית, שוויונית ובטוחה.

המדד למדיניות משפחה

כתיבה ומחקר: יערה מן ועופר שכנר

עריכה: יעל נעמני

ייעוץ וליווי מקצועי: מיכל גרא מרגליות, ענת רוזיליו, אביעד הומינר רוזנבלום, רמי הוד, פרופ' דפנה הקר, ד"ר עופר סטי, ד"ר עמית קפלן, ד"ר נעמי פרידמן סוקולר

אפיון, עיצוב ופיתוח אתר המדד: מושון זר-אביב ואדם קריב

[While True Industries](#)

Photos by [Yoav Aziz](#) and [Dvir Adler](#) on [Unsplash](#)

תוכן

<u>6</u>	<u>תקציר</u>
<u>7</u>	<u>רקע</u>
<u>14</u>	<u>1. תחום הזמן המשותף</u>
<u>23</u>	<u>2. תחום החיבור והטיפול</u>
<u>37</u>	<u>3. תחום הרווחה הכלכלית</u>
<u>45</u>	<u>4. מתודולוגיה</u>
<u>52</u>	<u>5. מקורות</u>
<u>56</u>	<u>6. נספחים מתודולוגיים</u>

רשימת האיורים

13	המדד למדיניות משפחה
15	תרשים 1: תחום הזמן המשותף
17	תרשים 1.1: שעות עבודה שבועיות
19	תרשים 1.2: זמן בדרכים
22	תרשים 1.3: הפער בין חופשות הילדים לחופשות ההורים
24	תרשים 2: תחום החינוך והטיפול
28	תרשים 2.1.1: תקופת לידה והורות לאימהות
29	תרשים 2.1.2: תקופת לידה והורות לאבות
	תרשים 2.2: הפער בין סוף תקופת הלידה לגיל הזכאות
31	למסגרות חינוך ציבוריות
34	תרשים 2.3: הוצאה ציבורית לילד בחינוך לגיל הרך
36	תרשים 2.4: שיעור ההוצאה הפרטית בחינוך
38	תרשים 3: תחום הרווחה הכלכלית
40	תרשים 3.1: סיוע כלכלי למשפחות
42	תרשים 3.2: הקושי לסגור את החודש
44	תרשים 3.3: עוני בקרב ילדים
48	תרשים 4.3.1: שעות עבודה שבועיות בפועל בנתונים גולמיים
49	תרשים 4.3.2: שעות עבודה שבועיות בציונים

תקציר

המושג "מדיניות משפחה" מתייחס בדרך כלל לסל השירותים, ההסדרים וההטבות המיועדים למשפחות. **המדד למדיניות משפחה** הוא כלי מחקרי וטכנולוגי המשווה בין ישראל לבין 32 מדינות מערביות אחרות בשורה של קריטריונים המשפיעים באופן ישיר ומשמעותי על איכות החיים של משפחות. המדד מחולק לשלושה תחומים: זמן משותף, חינוך וטיפול ורווחה כלכלית, וכל תחום מורכב מכמה רכיבים.

תחום הזמן המשותף משווה בין ישראל לבין יתר מדינות המדד במספר שעות העבודה השבועיות של עובדים במשרה מלאה, בזמן הממוצע שעובדים נמצאים בדרכים מדי יום ובפער בין ימי החופש של הילדים במסגרות החינוך לימי החופש של ההורים; **תחום החינוך והטיפול** כולל את אורך חופשת הלידה לאימהות ולאבות, את הפער בין סוף תקופת הלידה המשולמת לגיל הזכאות למסגרת חינוך ציבורית, את גובה ההשקעה הציבורית בילד בגיל הרך ואת שיעור ההוצאה הפרטית של משקי בית על חינוך בגילי יסודי ועל-יסודי; **תחום הרווחה הכלכלית** בוחן את היקף הסיוע הכלכלי למשפחות, את שיעור המשפחות המתקשות לסגור את החודש ואת שיעור העוני בקרב ילדים.

המדד מספק לראשונה תמונה רחבה של מדיניות המשפחה בישראל בהשוואה בינלאומית, וחושף תמונה עקבית: ישראל משתרכת מאחור כמעט בכל רכיבי ותחומי המדד. בתחום הזמן המשותף היא מדורגת במקום האחרון מבין 33 מדינות, בתחום החינוך והטיפול במקום ה-28 ובתחום הרווחה הכלכלית במקום ה-28. במדד הכולל, ישראל מדורגת במקום ה-31 מתוך 33 מדינות, עם ציון של 2.6. לוקסמבורג ודנמרק מדורגות ראשונות עם 7, וארצות הברית וצ'ילה הן המדינות היחידות במדד המדורגות נמוך יותר מישראל, עם ציונים 2 ו-1.1 בהתאמה. הציון הממוצע במדד הוא 4.9.

על אף תמונת המצב העגומה שעולה ממנו, המדד למדיניות משפחה הוא בראש ובראשונה כלי לשינוי. כאשר הוא מתרגם את תחושת העומס והקושי שהורים חווים לסוגיות ציבוריות רחבות, הוא למעשה מצביע על תחומי המדיניות שאפשר ורצוי לחולל בהם שינוי, ובאמצעות ההשוואה הבינלאומית שהוא מציג - הוא מדגים שאפשר גם אחרת.

החוברת שלפניכם כוללת הסברים והרחבה על כל רכיב ותחום במדד, גם ברמה המתודולוגית - איך הם חושבו ועל אילו מקורות התבססו; וגם ברמה המהותית - מדוע הם חשובים בקביעת רווחתן של משפחות ומהי המדיניות שניתן לאמץ כדי לשנות את מיקומה של ישראל. **אתר המדד** מאפשר למשתמשים לקבוע בעצמם אילו רכיבים יקבלו משקל גבוה יותר במדד הכולל, ולהגדיל או להקטין את המשקל של כל אחד מהתחומים ומהרכיבים לפי סדר העדיפויות האישי שלהם.

במציאות הישראלית של ימינו, המשימה הצנועה שמשפחות צעירות מציבות לעצמן - להתפרנס, לחיות ברווחה, לגדל ילדים - היא קשה מאוד, בהרבה מקרים קשה מדי. חייהם של הורים עובדים בישראל כרוכים בשעות עבודה מרובות בהשוואה למדינות אחרות, בזליגה של עולם העבודה בשכר לעולם המשפחה, ובתחושה ששני העולמות האלה באים בהכרח זה על חשבון זה.

הסקר החברתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס) לשנת 2022¹ מציג את הסיפור של המשפחות האלה במספרים. כך למשל, במשקי בית עם ילדים צעירים, מעל שליש מהאבות עובדים 50 שעות או יותר בשבוע - מצב שמוגדר על ידי ארגון העבודה הבינלאומי כ"עבודת יתר", והוכח כסכנה בריאותית. כרבע מהאימהות העובדות במשקי הבית האלה מועסקות במשרה חלקית, ואצל רובן הסיבה לכך היא הטיפול בילדים ובבית. כל השאר עובדות במשרה מלאה, 52 אחוז מהן עם שעות נוספות. מעל שליש מההורים לא מרוצים מהמצב הכלכלי,

וכ־30 אחוז מהם לא מצליחים לסגור את החודש. 22 אחוז מההורים העובדים מעבירים יותר מ־45 דקות בדרכם לעבודה בכל בוקר, ושוב בחזרה. 47 אחוז מהאימהות ו־35 אחוז מהאבות לילדים צעירים העידו שהם סובלים מדאגות מפריעות שינה.

מאמצע שנות ה־90, המשק הישראלי מתאפיין בקושי הולך וגובר להתפרנס מעבודה ובצמצום הביטחון התעסוקתי של עובדים, לצד מחירים גבוהים של דיור ושל מוצרי צריכה והיקף מצומצם של שירותים חברתיים. הקושי הכלכלי הוא אחד התמריצים המרכזיים לעבודה אינטנסיבית ומרובת שעות אשר מעצימה את הקונפליקט בין העבודה למשפחה.

העומס הרב שמוטל על הורים עובדים גובה לא רק מחירים אישיים, אלא גם חברתיים. הקונפליקט בין הבית לבין שוק העבודה הוא מהמחוללים העיקריים של אי-השוויון המגדרי במשק. נשים נדרשות במקרים רבים להכפיף את

¹ למ"ס, א2022.

תפקידן בשוק העבודה בשכר לטובת תפקידן כאימהות וכעקרות בית ולוותר בשל כך על שכר ועל הזדמנויות תעסוקתיות. גברים משלמים מחיר גבוה מסוג אחר: יותר ויותר אבות ובני זוג מעידים על כך שהיו מעוניינים לבלות זמן רב יותר עם משפחותיהם אך הנורמות הנוכחיות בשוק העבודה אינן מאפשרות זאת. בנוסף להשלכות המגדריות, לחץ ועבודת יתר משפיעים לרעה על בריאות העובדים, גורמים לשחיקה ולתחלופה גבוהה, פוגעים בפיריון העבודה ומגבילים את יכולתם של יחידים לתרום לחברה בזמנם הפנוי.

הקשיים הללו, וההשלכות שלהם על המשק ועל החברה בישראל, אינם גזרת גורל. מדינות רבות אימצו מדיניות שנועדה לשפר את איכות החיים של משפחות ולאפשר לשני ההורים לקחת חלק פעיל גם בחיי המשפחה וגם בחיי העבודה. מדיניות זו מכונה "מדיניות משפחה".

המדד למדיניות משפחה, שמוצג בחוברת שלפניכם, בוחן את מדיניות המשפחה בישראל בפרספקטיבה בינלאומית. הוא משווה בין ישראל לבין 32 מדינות מערביות אחרות בשורה של קריטריונים הנוגעים למדיניות משפחה במובנה הרחב. פיתחנו את המדד במטרה לעצב כלי לקידום מדיניות משפחה מרחיבה ושוויונית, שתאפשר לשני ההורים לקחת חלק פעיל ואיכותי גם בשוק העבודה וגם בחיי המשפחה.

אף שהמדד מאשש את התחושה שמצבם של הורים בישראל גרוע משל מקביליהם בעולם המערבי, במקביל הוא מבהיר שאפשר גם אחרת, ובכך מציע נקודת מבט אופטימית. הוא מראה בבירור שהמצב הנוכחי אינו גזרת גורל, אלא תולדה של נסיבות חברתיות, כלכליות וחוקיות שניתן ורצוי לשנותן.

מהי מדיניות משפחה?

המושג "מדיניות משפחה" מתייחס בדרך כלל לסל השירותים, ההסדרים וההטבות המיועדים למשפחות. ההרכב והאופי של צעדי המדיניות הכלולים בסלים השונים, משקף את אידיאל המשפחה במדינות השונות, ותומך בו. באופן גס, ניתן לחלק את צעדי המדיניות הללו לשני סוגים: מדיניות משפחה "שמרנית", השואפת לתמוך במבנה משפחה שבו האב הוא המפרנס העיקרי והאם היא המטפלת העיקרית בילדים ובצורכי המשפחה; ומדיניות משפחה "שוויונית", השואפת לקדם מודל של שני מפרנסים ושני מטפלים (dual earner-dual carer)².

² להרחבה בנושא זה ראו, Korpi et al., 2013.

צעדי מדיניות התומכים במודל השמרני כוללים קצבאות ילדים, הסתמכות על טיפול של האם בילדים בגיל צעיר ועל שירותי חינוך וטיפול חלקיים בלבד מעל גיל שלוש, דמי טיפול המשולמים להורים לילדים מתחת לגיל הזכאות למסגרת והטבות למשפחות בעלות מפרנס אחד. במסגרת המודל השוויוני ניתן למצוא בדרך כלל חלק מהזכויות ה"שמרניות", אך לאלה יצטרפו (או שיחליפו אותן) צעדים כגון חינוך וטיפול ציבוריים מתום חופשת הלידה, שירותי חינוך מלאים מעל גיל שלוש ו"ביטוח הורות", שמטרתו להגן על מקומם של הורים עובדים בשוק העבודה, למשל באמצעות דמי לידה וחופשות טיפול בתשלום לאבות ולאימהות.

היקפו של סל השירותים משקף בדרך כלל את מדיניות הרווחה הכללית במדינה. יש מדינות בעלות מדיניות משפחה שמרנית רחבה ומדינות בעלות מדיניות שוויונית מצומצמת (ולהפך). זה ניכר, למשל, במדיניות תקופות הלידה.³ בפולין, המדיניות שמרנית ונדיבה: אימהות זכאיות לתקופה של שנה בתשלום אך אבות זכאים רק לשבועיים בתשלום.⁴ בישראל המדיניות שמרנית ומצומצמת: אימהות זכאיות ל-16 שבועות בתשלום ואבות לא זכאים לתקופת לידה כלל.⁵ באיסלנד המדיניות שוויונית ונדיבה: כל אחד מההורים, ללא קשר למגדר שלהם, זכאי לשישה חודשים בתשלום.⁶ בארצות הברית, ברמה הפדרלית, המדיניות שוויונית ומצומצמת: כל הורה זכאי ל-12 שבועות ללא תשלום.⁷

ההיקף והאופי של מדיניות המשפחה משפיעים משמעותית על דפוסי התעסוקה והטיפול של הורים ועל חלוקת התפקידים המגדרית בשני התחומים הללו. ככל שההשקעה הממשלתית נדיבה יותר, כך היא אפקטיבית יותר בהשגת המטרה, שמרנית ושוויונית כאחד.

ישראל מתאפיינת במדיניות משפחה מצומצמת, שבמסגרתה השוק והמאפיינים האישיים והסוציו-דמוגרפיים של משפחות הם המעצבים העיקריים של הזדמנויות התעסוקה לנשים ושל מידת המעורבות של אבות בטיפול בילדים ובמשק הבית. מדיניות המשפחה הקיימת מבוססת בעיקר על הגישה השמרנית, משום שהיא כוללת חופשת לידה לאם בלבד, אין בה מערכת חינוך ציבורית לגיל הרך, והיא

³ במסמך זה, נשתמש במושג תקופות או הפוגות לידה כחלופה המשקפת טוב יותר את פרק הזמן שבו הורים לא עובדים לשם טיפול בתינוק, מאשר המושג חופשה המקושר בדרך כלל לפעילות פנאי.

⁴ Kurowska et al. 2021

⁵ Perez-Vaisvidovsky, 2021

⁶ Bjork Eydal, Gislason, 2021

⁷ Petts et al., 2021. חלק מהמדינות בארה"ב מעניקות תקופת לידה בתשלום, אך אין זכאות לתקופת לידה בתשלום ברמה הפדרלית.

מספקת מסגרות טיפול חלקיות לגילי שלוש עד שש וקצבאות ילדים. בשנים האחרונות נוספו לה היבטים של מדיניות שוויונית, אך אלה מתבטאים בינתיים בשינויים מינוריים בלבד במדיניות חופשת הלידה לאבות ובהטבות מס להורים עובדים ולאמהות עובדות בפרט.

המדד למדיניות משפחה – מטרות ומבנה

המדד שלפניכם מבקש להציג תמונה רחבה ככל הניתן של מדיניות המשפחה בישראל, בהשוואה למדינות מערביות אחרות, ומטרתו להוות כלי לקידום מדיניות משפחה רחבה ושוויונית, הממוקדת בהפחתת העומס ובשיפור איכות החיים של משפחות בישראל.

במסגרת הדיון בהגדרות, חשוב לציין שבמילה "משפחה" אנו מתכוונים לכל סוגי המשפחות - זוגות עם ובלי ילדים, משפחות יחידניות וחד-הוריות, הטרוסקסואליות ולהט"ביות - וגם מרבית הרכיבים במדד רלוונטיים לרוב סוגי המשפחות הללו. עם זאת, אי אפשר להתעלם מהעובדה שהמדד עצמו מציג פרספקטיבה שעשויה להיות רלוונטית למשפחות הטרוסקסואליות עם ילדים יותר מאשר לאחרות. זוהי בחירה מודעת הנובעת מהרצון לחשוף מנגנונים המשמרים אי-שוויון מגדרי, שמשפיעים במיוחד על משפחות מהסוג הזה, וכן בשל העובדה שזהו סוג המשפחה הנפוץ ביותר בישראל.⁸

המדד בוחן את מדיניות המשפחה הרצויה דרך שתי פרספקטיבות: האפשרות של הורים מכל מגדר וכל מעמד כלכלי להשתתף באופן פעיל ואיכותי הן בחיי המשפחה והן בשוק העבודה; והזכות של ילדים לשירותי חינוך וטיפול איכותיים, ללא תלות במעמד הכלכלי של הוריהם, בגודל המשפחה ובאופייה.

המדד מחולק לשלושה תחומים, שכל אחד מהם כולל כמה רכיבים:

1. תחום הזמן המשותף. בתחום זה יש שלושה רכיבים: שעות עבודה שבועיות, זמן בדרכים והפער בין חופשות הילדים לחופשות ההורים.

2. תחום החינוך והטיפול. בתחום זה יש חמישה רכיבים: תקופת לידה לאמהות, תקופת לידה לאבות, הפער בין סוף תקופת הלידה המשולמת ובין גיל הזכאות

⁸ מידע נוסף על מדיניות משפחה המכוונת למשפחות מגוונות במדינות השונות, ניתן למצוא בדוחות הפרטניים של המדינות (Country Reports) המפורסמים מדי שנה על ידי הרשת הבינלאומית למדיניות ולמחקר של חופשות עובדים (The International Network on Leave Policies & Research, 2023), וכן במחקר משווה שהתפרסם במסגרת ה-OECD Family Database, ועוסק בזכויות הורים להט"בים והורים מאמצים (OECD, 2023).

לחינוך ציבורי, ההוצאה הציבורית לילד בחינוך לגיל הרך ושיעור ההוצאה של משקי בית על חינוך יסודי ועל-יסודי מתוך סך הוצאות החינוך במדינה (להלן, שיעור ההוצאה הפרטית על חינוך).

3. תחום הרווחה הכלכלית. בתחום זה יש שלושה רכיבים: סיוע כלכלי למשפחות, קושי לסגור את החודש ושיעור העוני בקרב ילדים.

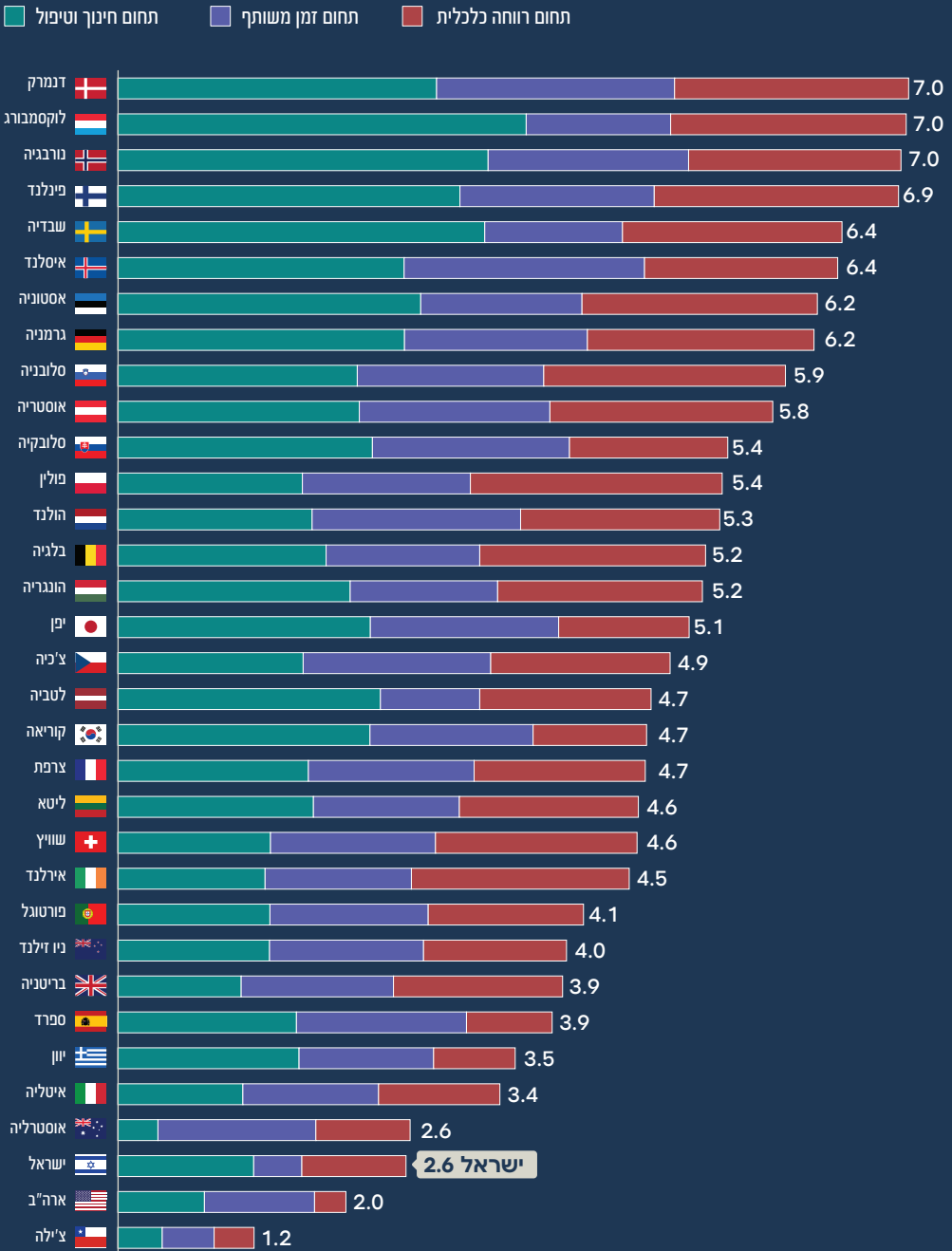
התרשים הבא מציג את המדד הכולל, המביא בחשבון את כלל הרכיבים. ניתן לראות, כי ישראל משתרכת מאחור כמעט בכל רכיבי ותחומי המדד. בתחום הזמן המשותף היא מדורגת במקום האחרון מבין 33 מדינות, בתחום החינוך והטיפול במקום ה-28 ובתחום הרווחה הכלכלית במקום ה-28. במדד הכולל, ישראל מדורגת במקום ה-31 מתוך 33 מדינות, עם ציון של 2.6. לוקסמבורג ודנמרק מדורגות ראשונות עם 7, וארה"ב וצ'ילה הן המדינות היחידות במדד המדורגות נמוך יותר מישראל, עם ציונים 2 ו-1.1 בהתאמה. הציון הממוצע במדד הוא 4.9.

⁹ להסבר מפורט על אופן חישוב הציונים ניתן למצוא בפרק המתודולוגיה (עמוד 46).

חשוב להדגיש, שכנקודת מוצא, המדד מחושב על ידי ממוצע פשוט של הרכיבים - כלומר, הוא מעניק משקל שווה לכל רכיב. זוהי נקודת מוצא בעייתית, משום שברור שבמציאות, לא כל הרכיבים שווים בחשיבותם. מנגד, כל קביעה של משקלות אחרים היא בהכרח סובייקטיבית - מי יכול לקבוע אם תקופת לידה לאימהות חשובה יותר מזמן בדרכים? איך ניתן להחליט באופן אובייקטיבי ששעות עבודה שבועיות חשובות יותר מההוצאה על חינוך? כדי לפתור את בעיית הסובייקטיביות של המשקלות, גרסתו הממוחשבת של המדד מאפשרת למשתמשים להגדיר אותם בעצמם. כך, כל משתמש יכול לקבוע מה חשוב יותר ופחות על פי סדר העדיפויות האישי, ומקומה של ישראל במדד יזוז בהתאם.

המדד למדיניות משפחה

בעמודים הבאים נציג בהרחבה את התחומים והרכיבים השונים, נסביר את ההיגיון שבבסיסם ונחשוף את דירוגה של ישראל בכל אחד מהם.

1. תחום הזמן המשותף

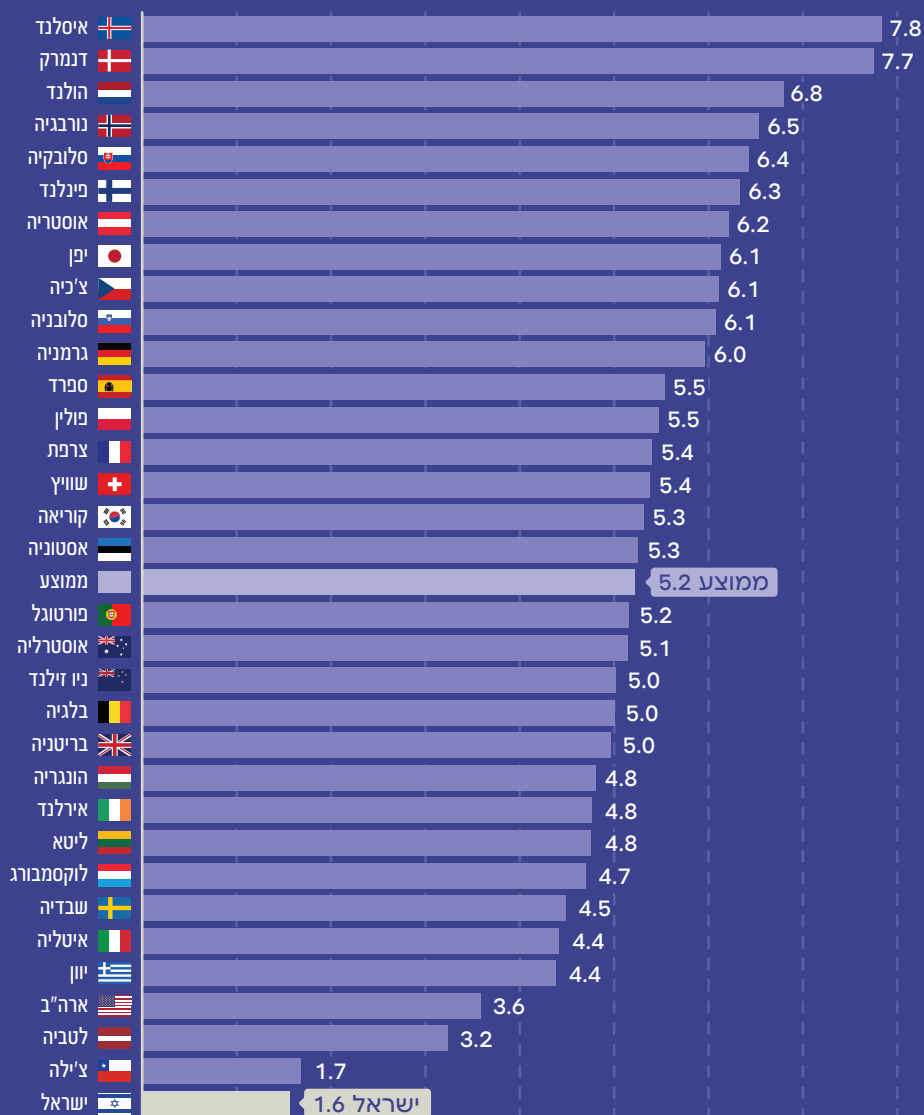
הזמן המשותף מהווה מדד חשוב לאיכות החיים המשפחתית. התחום הזה בוחן עד כמה המדיניות הממשלתית מספקת למשפחות את האפשרות לזמן משותף איכותי: השעות בשגרה היומית והשנתית שאינן מוקדשות לפעילות פונקציונלית כמו מטלות בית, הסעות לחוגים, תור לרופאה וכו' - גם אם היא נעשית ביחד - אלא לטיפוחם ולחיזוקם של הקשרים המשפחתיים באמצעות צבירת חוויות משותפות.

תחום הזמן המשותף מושפע לא רק מצעדי מדיניות משפחה "קלאסיים", כגון היקף שירותי החינוך והטיפול או מדיניות החופשות של הורים. לכן בחרנו לשלב תחת תחום זה שלושה רכיבים שאינם נכללים בדרך כלל תחת הכותרת של מדיניות משפחה. משך יום העבודה בשכר וזמן החופשה השנתית שהורים זכאים לו תלויים בנורמות של שוק העבודה ובמדיניות התעסוקה במדינה, אך הם משפיעים באופן דרמטי על הזמן המשותף. משך הזמן שהורים מעבירים בנסיעה לעבודה - היבט הקשור למדיניות תחבורה, אך משפיע באופן ישיר על הזמן המשותף היומיומי.

בתרשים שלפניכם מוצג מיקומה של ישראל על מדד תחום הזמן המשותף המורכב משלושת הרכיבים האלה. המדד חושף את העובדה שהמשפחה הישראלית היא מהעסוקות והעמוסות ביותר ב־OECD וזוכה לזמן משותף איכותי מועט במיוחד והמצומצם ביותר בהשוואה בינלאומית.

ישראל מדורגת במקום האחרון בתחום הזמן המשותף, עם ציון של 1.6. איסלנד במקום הראשון עם ציון של 7.8, והציון הממוצע בתחום הזמן המשותף עומד על 5.2.

תרשים 1: תחום הזמן המשותף

מספקטיבת הזמן המשותף נעדרת משיח המדיניות. כתוצאה מכך קשה למצוא מידע עדכני על שימושי זמן בישראל ובעולם. בסקרים בינלאומיים עדכניים שבדקנו, הנתונים על הזמן המוקדש לפנאי אישי, לחינוך ולטיפול במשק הבית נאספו ממספר לא מספק של מדינות, ולכן לא הכנסנו את הנתונים הללו למדד. כדי לקדם צעדי מדיניות משמעותיים בעתיד, יש לאסוף מידע עדכני ומפורט על שימושי הזמן בישראל ובמדינות ה-OECD.

רכיב זה מראה את מספר השעות השבועיות הממוצע שעובדים במשרה מלאה מקדישים בפועל לעבודה.

בישראל, אורך שבוע העבודה בפועל למשרה מלאה הוא 44.4 שעות - הרבה מעל לממוצע מדינות המדגם, העומד על 41 שעות. נתון זה מציב אותה במקום גרוע במיוחד, שנייה רק לצ'ילה (45.5 שעות). שבוע העבודה הקצר ביותר נרשם בדנמרק (38.7 שעות).

הריבוי של שעות עבודה הוא תולדה של נורמות חוקיות מחד גיסא ושל נורמות לא פורמליות בשוק העבודה מאידך גיסא. פורמלית, משרה מלאה בישראל עומדת על 42 שעות עבודה בשבוע, לעומת 40 שעות לכל היותר במדינות ה-OECD.¹⁰ המדיניות הזאת תומכת בנורמות הנהוגות בשוק העבודה הישראלי, שעל פיהן עובד טוב הוא זה שנשאר עד מאוחר במקום העבודה. לכך נוספת חקיקה המאפשרת העסקה במודל של תגמול גלובלי, כלומר לא לשלם עבור שעות נוספות, מה שמהווה בפועל תמריץ להעסקת יתר של עובדים.¹¹

ללא עזרה חיצונית, שבוע העבודה הארוך בישראל אינו מאפשר לשני ההורים גם לעבוד במשרה מלאה וגם לתפקד כהורים פעילים במשך השבוע. משמעות הדבר היא שמרבית המשפחות הישראליות אינן יכולות לבלות יחד בימי חול משום שאחד ההורים כמעט תמיד יישאר בעבודה עד הערב. לחלוקה בין ההורים בהקשר זה יש מאפיינים והשלכות מגדריים מובהקים. האבות נמצאים בממוצע יותר שעות בעבודה, ולכן חווים פגיעה גדולה יותר באפשרות לבלות זמן עם ילדיהם ולהיות הורים פעילים. האימהות, לעומת זאת, זוכות בממוצע לזמן רב יותר עם הילדים, אך הן משלמות על כך מחירים תעסוקתיים גבוהים, המהווים את אחד המחוללים המרכזיים של אי-השוויון הכלכלי בין נשים לגברים במשק.¹²

אורך שבוע העבודה משפיע לא רק על היקף הזמן המשפחתי המשותף אלא גם על איכותו. העייפות, השחיקה, תחושת המרוץ התמידי והנורמה של זמינות תמידית לעבודה מקשות על הורים רבים להקדיש למשפחותיהם זמן איכות משמעותי.¹³

¹⁰ OECD, 2021a

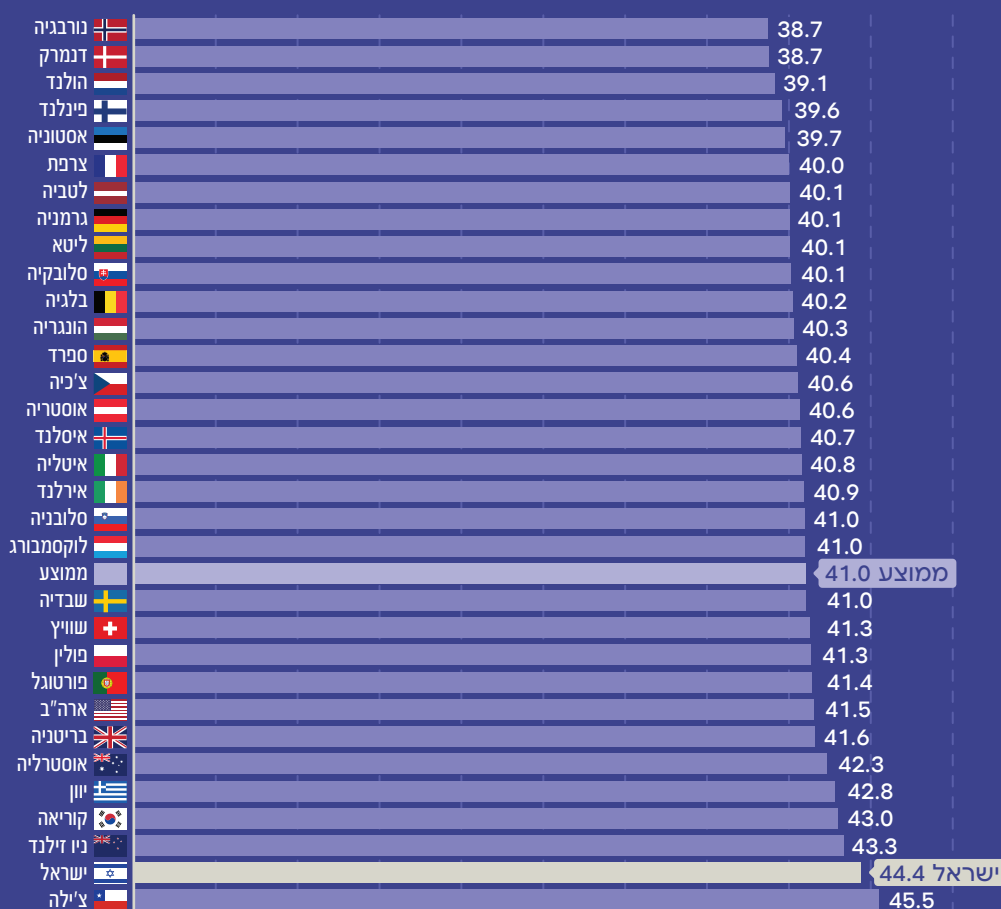
¹¹ לקריאה נוספת: מן, 2019.

¹² ש.ם.

¹³ לפי סקר המכון הישראלי לדמוקרטיה מ-2019, קרוב ל-60 אחוז מהישראלים אינם מרוצים ממידת האיזון בין חייהם האישיים לבין עבודתם. שיעור המרוצים מהאיזון הולך ופוחת ככל שהמשיבים עובדים יותר שעות ביום. ראו, אבירם-ניצן, 2019.

מחקרים וניירות מדיניות שהתפרסמו בשנים האחרונות ממליצים על קיצור שבוע העבודה בישראל.¹⁴ זאת, לא רק בשל השפעותיו השליליות של שבוע העבודה הארוך על איכות החיים של משפחות, אלא גם על היבטים הקשורים לרווחתם ולבריאותם של עובדים, לתפוקה השעתית ולטובת המשק בכללותו.

תרשים 1.1: שעות עבודה שבועיות

שעות עבודה שבועיות בפועל לעובד/ת במשרה מלאה, 2022

משום שלא ניתן היה לפלח את הנתונים כך שיציגו הורים בלבד, נכללו במדד עובדים בגיל 25-54 בלבד. הנתונים נלקחו ממאגר המידע של ה-OECD והם מעודכנים ל-2022 או לשנה האחרונה שבה פורסמו נתונים. משרה מלאה מוגדרת כמשרה של יותר מ-30 שעות שבועיות בעבודה העיקרית.

¹⁴ מן, 2020א; שטיין וכן צור, 2021; Strong & Harper, 2019; De Spiegalaere & Agnieszka, 2017; משה, 2021

נתח משמעותי משגרת יומם של אזרחי ישראל בכלל ושל הורים עובדים בפרט מוקדש לנסיעות. זמן הנסיעה למקום העבודה וממנו הולך ומתארך עם השנים, ובחלק מהמשפחות נוספות אליו הסעות יומיומיות למסגרות חינוכיות ולחוגים. כדי להבין כמה זמן מעבירים הורים ישראלים בנסיעה ביחס להורים במדינות אחרות, רכיב זה בודק את משך הזמן (בדקות) שנדרש לאדם בדרך כלל כדי להגיע בבוקר למקום עבודתו.

הזמן הממוצע שלוקח לישראלים להגיע לעבודתם הוא 31 דקות - יותר מאשר במרבית מדינות המדד, כאשר בלטביה זמן הנסיעה ארוך יותר (33 דקות). איסלנד ניצבת בקצה השני, עם זמן נסיעה ממוצע של 15 דקות, וממוצע המדינות במדגם עומד על כ־25 דקות.

זמן נסיעה ארוך פוגע ישירות בזמן המשותף שמשפחות יכולות לבלות יחד במשך השבוע. גם בתחום זה, ההשלכות על גברים שונות ממנת חלקן של נשים. בממוצע, ככל שזמן הנסיעה מתארך, אבות צפויים לבלות עם משפחותיהם זמן מועט אפילו יותר ואימהות צפויות להידרש לוותרים תעסוקתיים הולכים וגדלים.¹⁵

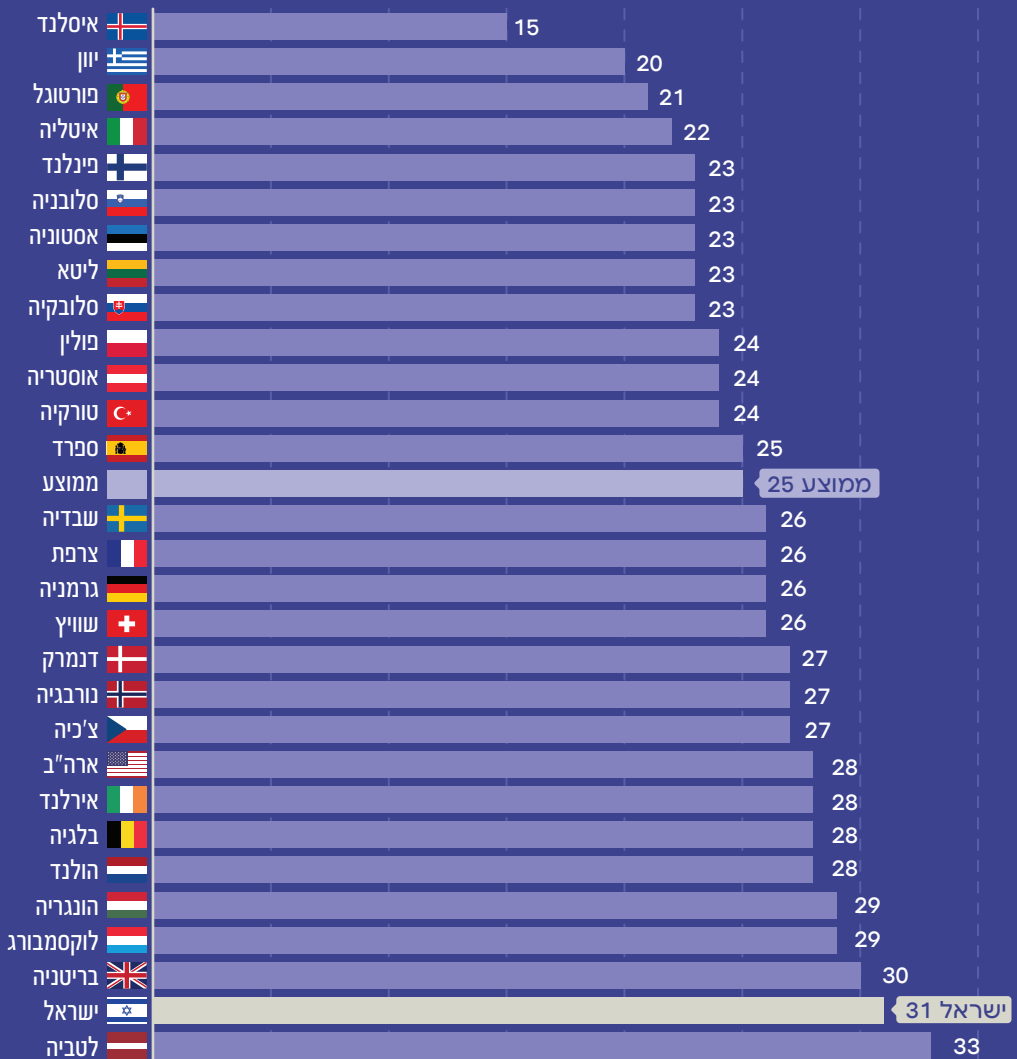
כמו בתחומים אחרים, שינוי מדיניות יכול להניע שיפור משמעותי בהיבטים נוספים. כך, למשל, דוח מבקר המדינה מצביע על הכשלים הרבים במערכת התחבורה הישראלית כאחד המחוללים העיקריים של העומס בכבישים.¹⁶ טענה זו נתמכת בדוחות של גופים אחרים המראים שלהשקעה נבונה בתחבורה ציבורית איכותית יש תפקיד מרכזי בהפחתת הגודש בכבישים, לצד תועלות אחרות כמו הפחתת זיהום אוויר וצמצום פליטות גזי חממה.¹⁷

¹⁵ Mann & Hananel, 2022

¹⁶ מבקר המדינה, 2019.

¹⁷ בנק ישראל, 2020; ועדת הכלכלה, 2018; בניטה, 2022.

תרשים 1.2: זמן בדרכים

זמן נסיעה ממוצע לעבודה בבוקר, בדקות, 2019

מקור הנתונים על מדינות אירופה הוא האתר Eurostat, והם מעודכנים ל-2019. הנתונים על ארצות הברית נלקחו מ-ACS American Community Survey, 2019. הנתונים על ישראל נלקחו מהסקר החברתי של הלמ"ס, 2019. קיימים הבדלים מתודולוגיים קלים בין המקורות השונים, ולכן יש להתייחס בהתאם להשוואה בין מדינות שמקורותיהן שונים. מאחר שאין בנמצא פרסום השוואתי עבור כלל מדינות ה-OECD, חסרים נתונים עבור רכיב זה לגבי כמה מדינות.

1.3. פער בין חופשות הילדים לחופשות ההורים

רכיב זה מציג את הפער בין מספר ימי החופשה של הילדים למספר ימי החופשה של ההורים. הוא נכלל בתחום הזמן המשותף משום שככל שהפער בין החופשות קטן יותר, כך ההורים יכולים לבלות עם ילדיהם מספר ימים רב יותר מבלי לשלם על כך מחיר תעסוקתי גבוה.

הנתונים ברכיב זה משתנים מעט משנה לשנה, משום שאנו מנכים מימי החופש סופי שבוע וימי חג שהם שבתון גם להורים, ומספרם משתנה בכל שנה. הנתונים המוצגים כאן נכונים לשנת הלימודים 2021-2022, ומתייחסים לחופשות בחינוך היסודי. בשנה זו נספרו בישראל 60 ימי חופשה לתלמידים שהם ימי עבודה במשק, לעומת ממוצע של כ-48 ימים במדינות המדגם. נתון זה מציב את ישראל בחלק העליון של דירוג הפער, במקום החמישי. באיטליה הפער הגדול ביותר (68 ימים), ובדנמרק הקטן ביותר (28 ימים).

מיקומה הנמוך של ישראל נובע מכמה גורמים. הגורם הראשי הוא מכסת ימי החופשה השנתית המינימלית לעובד בישראל, העומדת על 12 ימים בלבד - 40 אחוז פחות מהמכסה המינימלית הממוצעת במדינות המדגם, שהיא כ-20 ימים. למעשה, במדינות המדגם ישנן רק עוד שתי מדינות שמעניקות פחות מ-20 ימי חופשה מינימלית לעובד בשנה - צ'ילה (15) ויפן (10). כשליש מהמדינות מעניקות יותר מ-20 ימים.¹⁸ בשיח הישראלי נשמעת לעתים הטענה כי אמנם עובדים זכאים למספר מועט של ימי חופשה שנתית, אבל נהנים מהרבה ימי חג. בהשוואה בינלאומית, זוהי טענה שגויה: בישראל יש 9 ימי חג בשנה שהם ימי שבתון לעובדים, לעומת 10.5 ימים בממוצע במדינות המדגם.¹⁹

גורם נוסף לפער הוא מספר ימי החופשה מבית הספר. בשנת הלימודים 2021-2022 נספרו 72 ימי חופשה נטו לתלמידי בית הספר היסודי (כלומר, בניכוי סופי שבוע וימי חג שהם שבתון גם להורים). המספר הממוצע של ימי חופשה נטו לתלמידים במדינות המדגם קטן יותר ועומד על 67.5 ימים. מכאן עולה שאף על פי שהדיון הציבורי בישראל מתמקד בדרך כלל בצורך לצמצם את חופשות הילדים, הפער הגדול באמת בין ישראל לעולם טמון בימי החופשה של ההורים העובדים. בסך הכול, בשנת הלימודים הנ"ל הפער הממוצע בין החופשות בישראל עמד על 60 ובקרב מדינות המדגם על 47.6. כלומר, ישראל נבדלת ממדינות המדגם בממוצע ב-12.5 ימים שבהם הילדים היו בחופש וההורים בעבודה. 8 מהימים

¹⁸ OECD, 2020a

¹⁹ ש.ם.

האלה נובעים ממיעוט ימי החופשה של ההורים לעומת המקובל בעולם, ורק 4.5 מריבוי ימי החופש של התלמידים.

הפער הגדול בין ימי החופשה של ההורים לימי החופשה של הילדים פוגע לא רק בזמן המשותף, אלא בהיבטים נוספים של רווחת משפחה. בראש ובראשונה, במקרה ששני ההורים עובדים במשרה מלאה. במקרה כזה צמצום הפער כרוך בהוצאה כספית גדולה על קייטנות ושמרטפות - המוסיפה לעלויות המחיה הגבוהות מלכתחילה שמשפחות ישראליות מתמודדות איתן. כאשר לא קיימים פתרונות בתשלום או כשידה של המשפחה אינה משגת, הפער דורש לפחות מאחד ההורים להיעדר מהעבודה. ברוב המקרים זאת תהיה האם, שעלולה, כאמור, לשלם על כך מחירים תעסוקתיים נוספים.

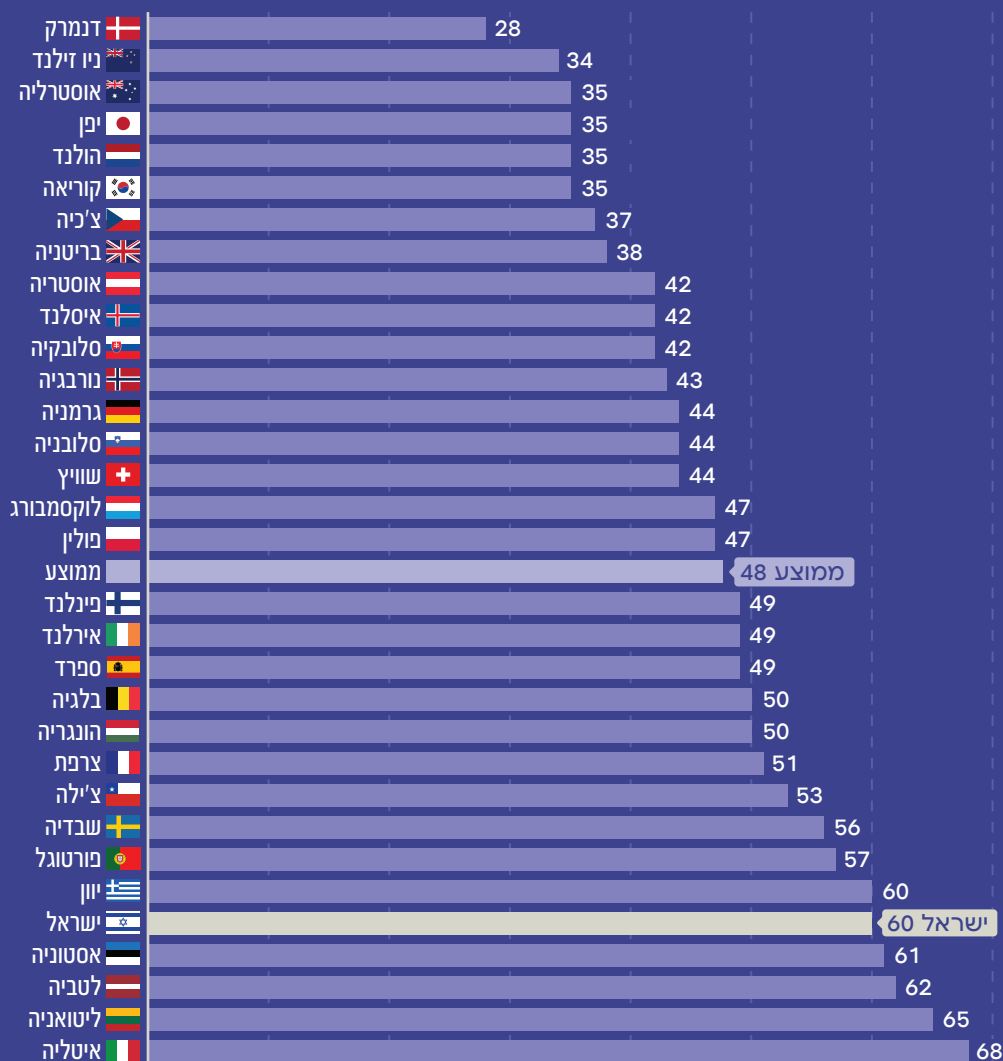
חשוב לציין כי בישראל מופעלות תוכניות משלימות כגון בית הספר של החופש הגדול²⁰ והחגים, שמצמצמות את מספר ימי החופשה לילדים שהם ימי עבודה במשק. תוכניות כאלה, הקיימות כפי הנראה בהיקפים שונים ברבות ממדינות המדד, הושטו מהחישוב בשל הקושי להשוות ביניהן ובשל מחסור בנתונים.

עובדה חשובה נוספת היא שבישראל תלמידי בית ספר יסודי לומדים גם בימי שישי, כאשר מרבית ההורים אינם עובדים. בשנת הלימודים 2021-2022 היו 37 ימי שישי שהתקיימו בהם לימודים. נתון זה ייחודי לישראל; בשל כך ומשום שאין בידינו נתונים על מספר העובדים המועסקים בימי שישי, הוא אינו בא לידי ביטוי במדד. עם זאת, הוא נכלל בשיח ובחשיבה על מדיניות עתידית כאשר מפעם לפעם עולה על סדר היום הציבורי ההצעה לבטל את הלימודים ביום שישי בתמורה לקיצור חופשות התלמידים.

הצעה זו אכן תאפשר לצמצם חלק מהפער, אך בשל העובדה שההורים בישראל עובדים שעות ארוכות במיוחד וזכאים למספר מצומצם מאוד של ימי חופשה ביחס למקביליהם בעולם, היא עלולה לייצר פגיעה נוספת באיכות החיים של משפחות, במקום לשפר אותה. בשל עומס העבודה הרב, בוקר יום שישי הוא הזמן הפנוי היחיד שהורים לילדים צעירים העובדים במשרה מלאה יכולים להקדיש לצרכיהם הפרטיים. לכן, מנקודת המבט של המדד, המתמקדת באיכות חיים של משפחות, יש ללוות צעדים לקיצור שבוע הלימודים בצעדים לקיצור שעות העבודה ולהוספת ימי חופשה.

²⁰ בית הספר של החופש הגדול, פורטל הורים, משרד החינוך.

תרשים 1.3: הפער בין חופשות הילדים לחופשות ההורים

מספר ימי חופשה לתלמידי יסודי שהם ימי עבודה במשק, שנת הלימודים 2021-2022

הנתונים נאספו מכמה מקורות והם מעודכנים לשנים 2020-2024. המקורות העיקריים הם: Eurydice, EURES, OECD ואתרים ממשלתיים. לפירוט המקורות ראו נספח מתודולוגי. מרבית הנתונים על ימי חופשה ושבטון להורים ועל לוח שנת הלימודים לתלמידי בית ספר יסודי נאספו לגבי 2021-2022. במדינות ספורות נאספו נתונים לגבי שנת לימודים סמוכה. הנתונים משתנים מעט משנה לשנה ובין אזורים שונים בתוך המדינות.

2. תחום החינוך והטיפול

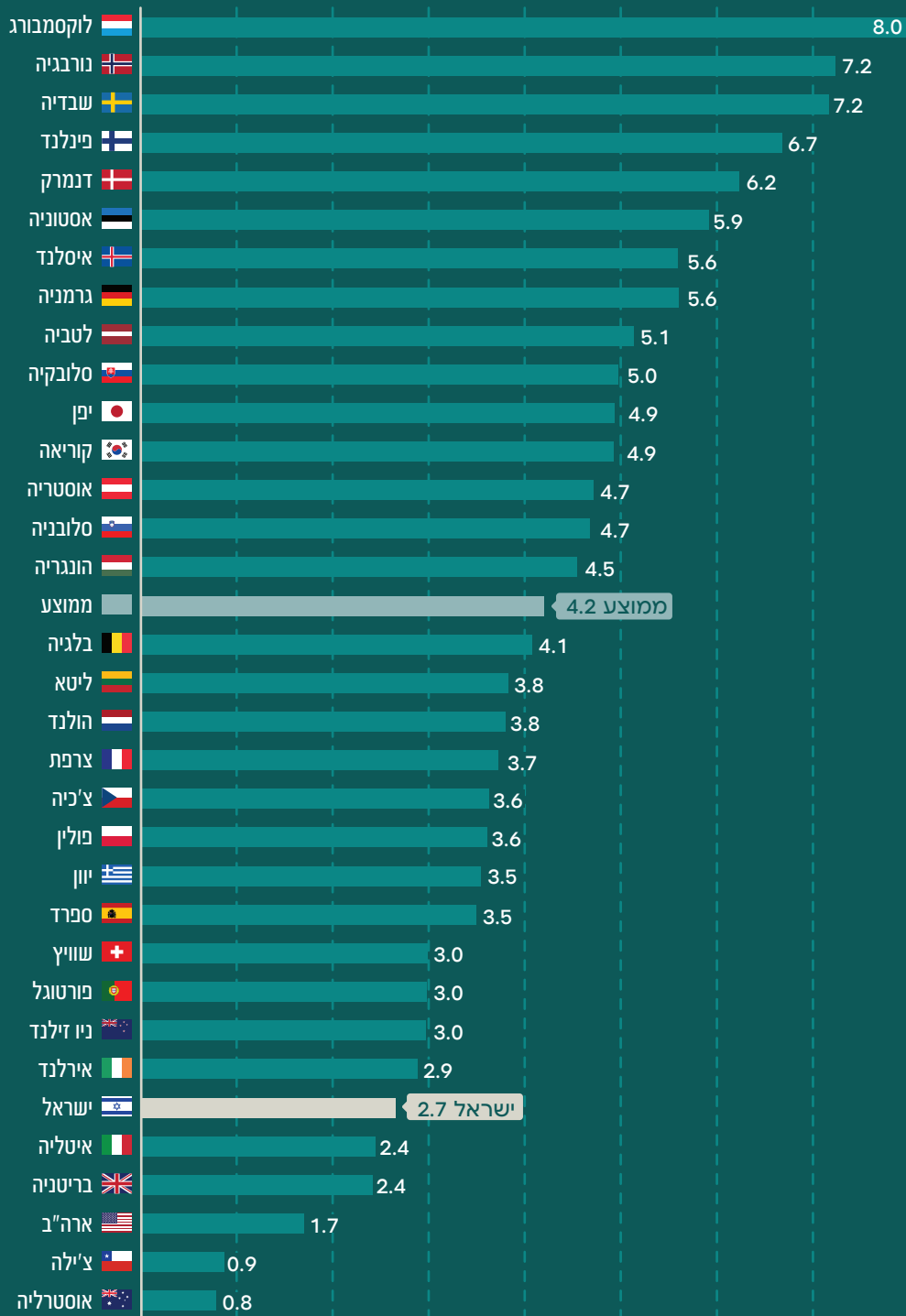
היכולת להעניק לילדים חינוך וטיפול איכותיים היא אחד הגורמים המשפיעים ביותר על איכות חיים של משפחות. תחום זה בוחן את תפקידה של המדינה גם כמי שמעצבת באופן ישיר את מערכת החינוך וגם את המידה שבה היא מאפשרת להורים לשלב בין עבודה בשכר למטלות הטיפול.

רכיבי התחום מלווים את כל שלבי החינוך והטיפול מלידה עד גיל תיכון: מדיניות חופשת הלידה מבטאת את הגיבוי שהמדינה מעניקה לאימהות ולאבות המבקשים להתפנות לטיפול ולזמן משפחתי בתקופה הסמוכה ללידה; מדיניות החינוך והטיפול בגיל הרך מבטאת את המידה שבה המדינה מסייעת למשפחות לצמצם את הפער בין תום תקופת הלידה לבין הכניסה למסגרת ציבורית ולשלב בין הורות לפעוט לבין השתתפות איכותית בשוק העבודה; גובה ההשקעה הממשלתית בילד בגיל הרך ושיעור ההוצאות הפרטיות מתוך סך ההוצאה הלאומית על חינוך יסודי ועל-יסודי משקפים את מידת האחריות שהמדינה לוקחת על איכות החינוך של הילדים שגדלים בה. התחום כולו משפיע באופן הדוק על הקשר בין איכות החינוך וההזדמנויות שעומדים בפני פעוטות, ילדים ובני נוער ישראלים לבין ההכנסה והמעמד הכלכלי של הוריהם.

ההשקעה הציבורית בתחום החינוך והטיפול בישראל נמוכה ביחס למקובל במדינות אחרות. מדיניות זו מכבידה את הנטל הכלכלי על משפחות, גורמת לפערים מגדריים וסוציו־אקונומיים ומנציחה אתם.

בתחום זה ישראל מדורגת במקום ה-28 מתוך 33 מדינות המדגם, עם ציון של 2.7. הציון הממוצע בתחום זה הוא 4.2 והמדינה בעלת הדירוג הגבוה ביותר היא לוקסמבורג, עם ציון של 8.

תרשים 2: תחום החינוך והטיפול

רכיב זה מתייחס לאורכן של תקופות לידה (חופשות לידה) שהמדינה מעניקה להורים. באופן כללי, קיימים שלושה סוגים של תקופות לידה: תקופת אם, תקופת אב ותקופת הורות.

תקופת לידה לאם מיועדת, כפי שמשמע משמה, לאימהות בלבד. אורכה נע בין כמה חודשים לשנה, וברוב המדינות בעולם מרבית התקופה ממומנת - כלומר, המדינות משלמות לאימהות דמי לידה המפצים על רוב אובדן ההכנסה בתקופה זו או על כולה. ברוב מדינות המדד ניתן (ולעתים אף חובה) לנצל חלק מהתקופה לפני הלידה וחלק אחריה.²²

תקופת לידה לאב מיועדת לאבות בלבד ומטרתה להעניק להם זמן להתייחד עם המשפחה, לתמוך באם ולטפל בילדים בתקופה המורכבת שבסמוך ללידה. אורכה נע בין כמה ימים לכמה שבועות והאבות לא יכולים להעבירה לאם או לגורם מטפל אחר. רוב המדינות מממנות את כל התקופה או את רובה. מדינות שונות מחילות את הזכאות לתקופה זו גם על זוגות חד־מיניים, על הורים מאמצים ועל הורים במסגרות שונות של הורות משותפת.²³

קיימות שתי גישות מרכזיות באשר למטרתה של תקופת הלידה. לפי הראשונה, מדובר בתקופה המיועדת לאימהות ביולוגיות בלבד, לצורך התאוששות והחלמה מהלידה. הגישה השנייה מרחיבה את נקודת המבט לרווחת התא המשפחתי כולו. לפי גישה זו, ניתן להעביר חלק מהתקופה לאב או לשותף או שותפה. מדינות מיישמות את הגישה הזאת בדרכים שונות. באיסלנד, למשל, התקופה הייעודית לאם מוחלפת ב**תקופת הורות** כללית, שבה מגדירים תתי־תקופה לכל הורה. בפינלנד מעניקים אותה בנוסף לתקופות האם והאב - ואחריהן. מטרת תקופת ההורות בכל אופן היא לאפשר להורים לטפל בילד מעבר לתקופה הסמוכה ללידה.

מרבית המדינות מממנות במידה כזאת או אחרת לפחות חלק ממשך הזמן הכלול בתקופת ההורות.²⁴ יש מדינות שמציעות בנוסח להורים על מנת לתמרץ את שניהם לקחת חלק מהתקופה. כך, למשל, בגרמניה אם שני ההורים לוקחים

²¹ במסמך זה, נשתמש במושג תקופות או הפוגות לידה כחלופה המשקפת טוב יותר את פרק הזמן שבו הורים לא עובדים לשם טיפול בתינוק, מאשר המושג חופשה המקושר בדרך כלל לפעילות פנאי.

²² לקריאה נוספת: International Network on Leave Policies & Research, 2021a

²³ לקריאה נוספת: International Network on Leave Policies & Research, 2021b

²⁴ לקריאה נוספת: International Network on Leave Policies & Research, 2021c

תקופה של לפחות חודשיים, הם זכאים לחודשיים נוספים.²⁵ כאשר אין תמריץ משמעותי לניצול על ידי האב, ברוב המוחלט של המקרים אימהות הן אלה שמנצלות את התקופות הניתנות להעברה בין ההורים.

בישראל קיימת למעשה רק תקופת לידה לאם. אימהות זכאיות לתקופה של 15 שבועות במימון מלא של המדינה, לפי גובה שכרן. לצד זאת, הן זכאיות ל-11 שבועות נוספים ללא תשלום, ותחת תנאים מסוימים, הן יכולות להאריך תקופה זו כ"חופשה ללא תשלום" לעד שנה מהלידה. מכיוון שאין בישראל תקופת הורות משולמת החישוב במדד מתייחס רק לתקופת הלידה של האם.²⁶ אם מחשבים את סך השבועות של תקופת לידה לאם עם שבועות תקופת ההורות המנוצלים ברוב המקרים על ידי אימהות, האורך הממוצע של תקופה כוללת לאימהות במדינות המדגם הוא כ-34 שבועות משולמים היטב (למעלה מ-66 אחוז משכר האם לפני הלידה) - משך שאורכו יותר מפי שניים מישראל. לכן ישראל נמצאת במקום נמוך מאוד במדד, שבתחתיתו עומדות ארבע מדינות שאין בהן כלל תקופה משולמת היטב: ארצות הברית, אוסטרליה, ניו זילנד ואירלנד. בראשו ניצבת הונגריה עם 108 שבועות.

אבות בישראל רשאים לקחת תקופה של שישה ימים קלנדריים לאחר הלידה. יום הלידה עצמו, היום החמישי והיום השישי מוקצים מתוך ימי המחלה לעובד שצבר האב, כאשר הראשון ללא תשלום, והחמישי והשישי במימון 50 אחוז מהשכר היומי; שלושת הימים שביניהם מוקצים מתוך מכסת ימי החופשה השנתית במימון 100 אחוז מהשכר היומי.²⁷ בתנאים האלה, תקופה זו נמנעת מאבות שלא צברו מספיק ימי מחלה או חופשה שנתית. אף שהאם רשאית להעביר חלק מהתקופה לבן (או לבת זוגה), אפשרות זו כמעט אינה מנוצלת: ב-2023 בני זוג היוו כאחוז אחד מסך

²⁵ Reimer et al., 2021

²⁶ Perez-Vaisvidovsky, 2021

מקבלי דמי הלידה בישראל.²⁸

המצב במרבית מדינות המדגם שונה לחלוטין. רובן מעניקות תקופת לידה קצרה לאב וחלקן מייחדות לו חלק ייעודי מתקופת ההורות. האורך הממוצע של תקופת הלידה לאבות במדינות המדגם הוא 7 שבועות.²⁹ ישראל נמצאת בתחתית, לצד שש מדינות אחרות שאין בהן תקופת לידה לאב. בראש עומדות סלובקיה ולוקסמבורג, עם 28 שבועות.

זוגות להט"ב בישראל זכאים לתקופת לידה לאם. במקרה של זוג אימהות, היולדת זכאית לתקופת הלידה הרגילה הקבועה בחוק ובת זוגה זכאית לזכויות הניתנות לאבות. במקרה של זוג אבות שהביאו ילד לעולם בפונדקאות, הם רשאים להחליט אם אחד מהם ינצל את כל תקופת הלידה, או שיחלקו אותה בין שניהם.

תקופות הלידה מפוצלות לשני רכיבים: הפוגת לידה לאם והפוגת לידה לאב, וכל אחד מהם מקבל משקל שווה לשאר הרכיבים במדד. זאת, משום שכל אחת משתי התקופות חשובה בפני עצמה.³⁰ ערכה של תקופת לידה לאם ידוע היטב - היא תורמת לבריאות התינוק והיולדת, לקשר ביניהם ולרווחת המשפחה כולה. לצד זאת, מחקרים מצביעים על כך שגם חופשה ייעודית לאבות טומנת בחובה יתרונות משמעותיים: היא מסייעת להתפתחותם של ילדים, מיטיבה עם בריאותם, מקדמת שוויון מגדרי ומשפרת את איכות החיים הכוללת של המשפחה.

בשנים האחרונות, מדיניות של מתן חופשת לידה לאב צברה פופולריות רבה במדינות המפותחות. ישראל, כאמור, נותרה מאחור. על פי הנתונים, ההוצאה הציבורית על חופשות לידה נמוכה מהממוצע ב־OECD אפילו כאשר משקללים את שיעור הילודה הגבוה המאפיין את ישראל.³¹

בנוסף לכך, מלבד ההטבות הישירות הניתנות במסגרת תקופת הלידה, מדינות שונות מעניקות הטבות נוספות כדי לתמוך במשפחות בכלל ובהורים צעירים

²⁸ נתון זה כולל מקרים בהם נשים חולקות דמי לידה כבנות זוג. יש לציין שנתון זה מצוי בעלייה מתונה לאורך השנים, אך הוא עדיין נמוך מאוד. בנוסף לכך, מאחר שתקופת האבות הייעודית (זו שאינה ניתנת כחלק ממכסת האם) מוענקת על בסיס ימי חופשה ומחלה שנתיים, אין בנמצא נתונים על שיעור המיצוי שלה בישראל. למקור הנתונים ראו, ביטוח לאומי, 2023א. לקריאה נוספת ראו, פרגר, 2019; מן, 2018.

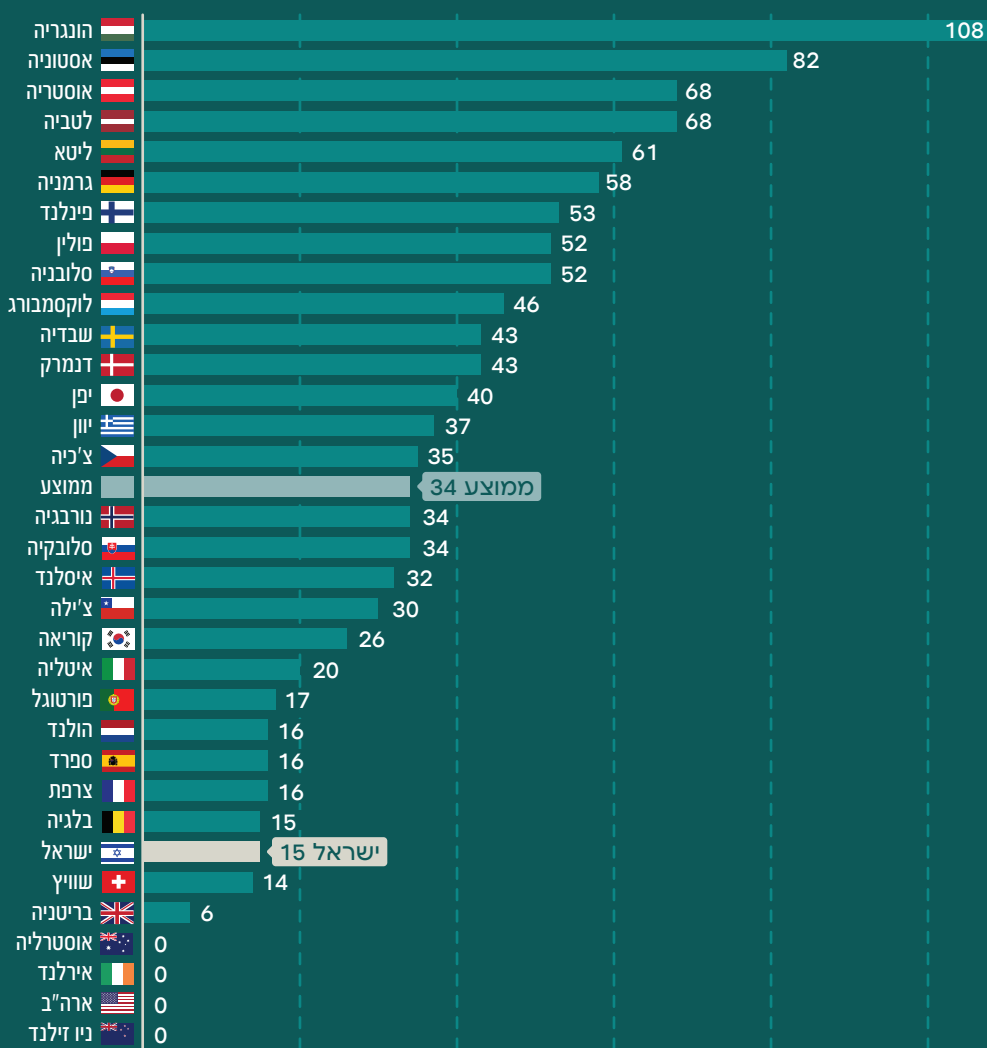
²⁹ הכוונה היא ל־7 שבועות עבור סך הכול ימי תקופת אב וימי תקופת הורות המיועדים רק לאבות. לפירוט נוסף, ראו נספחים מתודולוגיים.

³⁰ כאמור באתר המדד ניתן לשחק עם המשקלות. כך, למשל, אפשר להחליט ששני סוגי תקופת הלידה יקבלו יחד משקל של רכיב אחד. על מנת לעשות זאת, יש להעניק דירוג "1" (בסולם מ-1 עד 5) לרכיב החל"ד לאבות ולרכיב החל"ד לאמהות. לשאר הרכיבים יש להעניק דירוג "2".

³¹ מן, 2018.

בפרט: תקופות בתשלום המיועדות לטיפול נקודתי בילדים/ קרובים חולים ואף תקופות היעדרות ממושכות מעבודה המותאמות לחולים כרוניים, גמישות בשעות העבודה, הגנה על מקומות עבודה במהלך תקופת הלידה וחוקים שונים המאפשרים להורים להתפנות להנקה ולטיפול בילדים במהלך יום העבודה ללא הורדה בשכר. אמנם במסגרת ההשוואה הבינלאומית התייחסנו רק לתקופות משולמות היטב, אך כאשר מעריכים את מדיניות המשפחה של מדינה ספציפית חשוב להתייחס לכלל החוקים וההטבות בה.

תרשים 2.1.1: תקופת לידה והורות לאימהות

תקופת לידה לאימהות במימון 66 אחוז ומעלה מהשכר, בשבועות, 2021

תרשים 2.1.2: תקופת לידה והורות לאבות

תקופת לידה לאבות במימון 66 אחוז ומעלה מהשכר, בשבועות 2021

רכיבי תקופת הלידה מראים את מספר השבועות של תקופת לידה משולמות היטב. ההגדרה לשבוע משולם היטב היא למעלה מ־66 אחוז משכר ההורה בסמוך לתקופה, והיא מבוססת על ההגדרה של הרשת הבינלאומית למדיניות ולמחקר של חופשות עובדים (The International Network on Leave Policies and Research), המתמחה בהשוואה בינלאומית של תקופות לידה (וחופשות אחרות הניתנות לעובדים). בחישוב תחום החינוך והטיפול, תקופה לאימהות ולאבות מחושבת בנפרד במשקל שווה כברירת מחדל. זאת על מנת לשקף את ההשפעה הייחודית של תקופה לאבות ואימהות בנפרד על רווחת המשפחה.

במדינות שיש בהן תקופת הורות בנוסף או במקום תקופת האם/האב, שייכנו את התקופה לאחד ההורים לפי העקרונות הבאים: ימי תקופת הורות המיועדים לאחד ההורים ואינם ניתנים להעברה חושבו כתוספת לתקופת הלידה עבור ההורה הזכאי; ימי תקופה הניתנים להעברה חושבו כימים שינוצלו על ידי האם מאחר שבפועל - בכל המדינות - מעט מאוד אבות מנצלים באופן מלא או אף חלקי ימי זכאות הניתנים להעברה. באותו אופן, התמריצים שמדינות מסוימות נותנות להורים על מנת לעודד את שניהם לקחת לפחות חלק מהתקופה נוספו לחישוב של כל הורה. הנתונים מעודכנים לאפריל 2021.

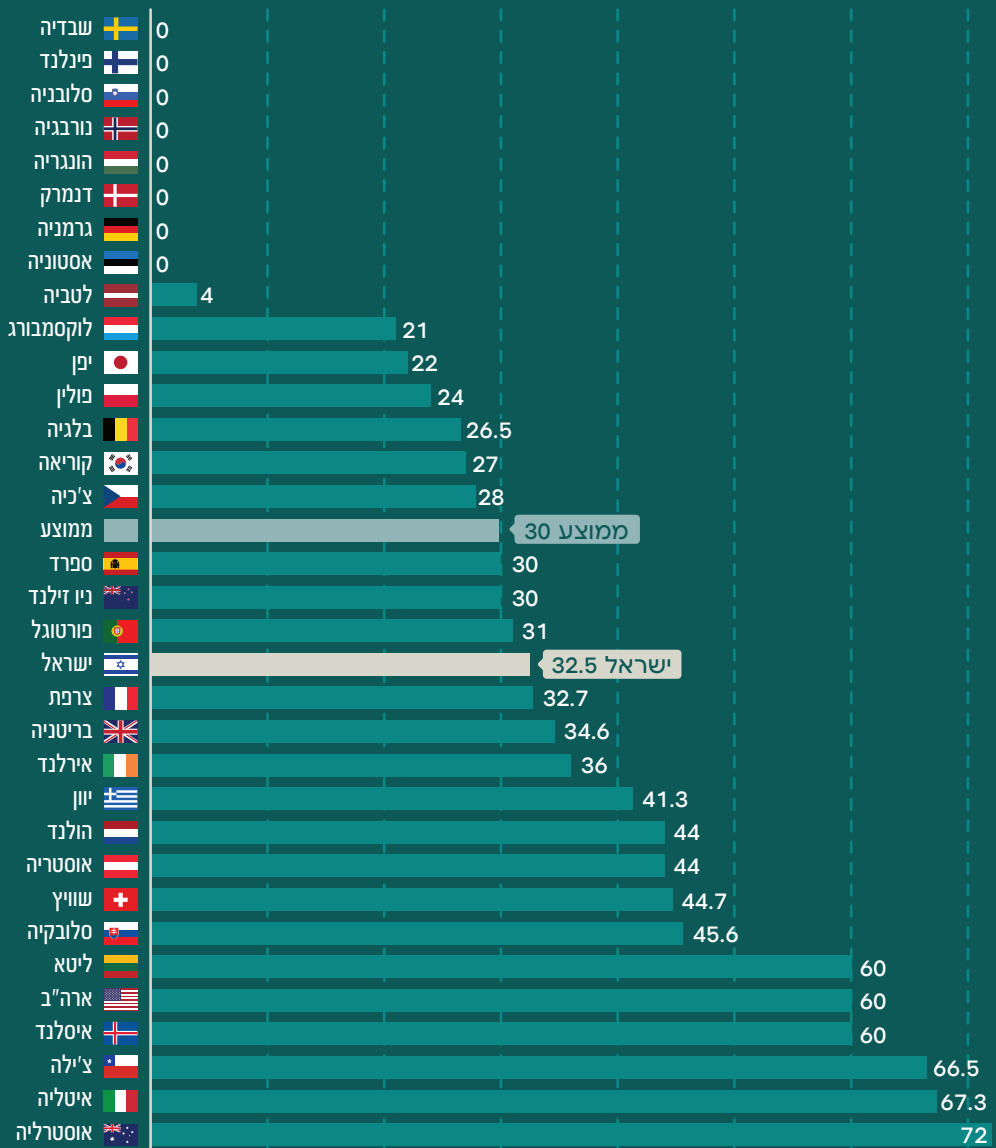
2.2 הפער בין סוף תקופת הלידה המשולמת ובין גיל הזכאות לחינוך ציבורי

רכיב זה מתייחס לפרק הזמן בין תום תקופת לידה והורות משולמת היטב (ראו מושג לעיל) לבין כניסת הילדה או הילד למסגרות חינוך וטיפול ציבוריות רשמיות לגיל הרך (ECEC - Early Childhood Education and Care). רכיב זה חשוב להשוואה, משום שכלל שהפער בין התקופות הללו גדול יותר, כך גדל הצורך למצוא פתרון עצמאי לטיפול בילדים. בין שמדובר בתשלום למעון פרטי בעלות גבוהה או בבחירה של אחד ההורים (לרוב האם) להישאר בבית ולטפל בילדים, הדבר כרוך בפגיעה משמעותית ברווחת המשפחה שנאלצת להסתדר לבדה בפרק הזמן שבו המדינה לא מציעה לה שום רשת ביטחון חברתית.

בישראל, הפער בין תום תקופת הלידה המשולמת לבין הכניסה למסגרות בגיל שלוש הוא כ-32.5 חודשים: כמעט שלוש שנים. ממוצע המדינות במדגם הוא כ-30 חודשים. הקרבה לממוצע נובעת מהחלטת ממשלה ב-2012 להחיל חינוך חנם מגיל שלוש.³² עם זאת, חשוב לציין כי מתוך 33 מדינות שנכללו במדגם, בשמונה אין כלל פער בין תום התקופה למשפחה לבין הכניסה למסגרות. מצב כזה מאפשר לאימהות לצאת לעבוד עם תום תקופת הלידה, ומעניק לכל ילד גישה לחינוך ללא קשר לרקע הסוציו-אקונומי של משפחתו. באוסטרליה הפער הוא הגדול ביותר - 72 חודשים.

³² ממשלת ישראל, 8.1.2012, הודעה לעיתונות.

תרשים 2.2: הפער בין סוף תקופת הלידה לגיל הזכאות למסגרות חינוך ציבוריות

הפער בין סוף תקופת לידה בתשלום לכניסה למסגרת חינוך ציבורית, בחודשים, 2021

הנתונים על תקופות לידה וכניסה למסגרות נלקחו ממאגר ה־Leave Policy Network ובמידת הצורך ממקורות ממשלתיים של מדינות ספציפיות, והם מעודכנים לאפריל 2021.³³

³³ International Network on Leave Policies & Research 2021d

2.3. הוצאה ציבורית לילד בחינוך לגיל הרך

רכיב זה מתאר את סך ההוצאה הציבורית לילד, במזומן או בדמות שירותים, המושקעת בסבסוד או במימון ישיר של מסגרות חינוך וטיפול לילדים בגילי 0-5.

ממוצע ההוצאה הציבורית לילד במדינות ה-OECD הכלולות במדגם הוא 6,416 דולר (מתוקנן לפי שווי כוח הקנייה). קיימים פערים גדולים בהשקעה בין המדינות. בראש הרשימה ממוקמת לוקסמבורג החריגה לטובה עם 17,300 דולר, ואחרי דנמרק, שוודיה, נורווגיה ואיסלנד עם הוצאה הנעה בין 11,600 דולר ל-13,900 דולר. בישראל, לעומת זאת, ההשקעה בילד עומדת על 2,600 דולר בלבד - פחות ממחצית ההשקעה הממוצעת במדינות המדגם. הנתון הזה ממקם אותה שלישית בתחתית הרשימה, לפני פורטוגל (2,500 דולר) וצ'ילה (2,100 דולר).

אל מול המספרים האלה מושמעת לעתים הטענה שההוצאה לילד בישראל נמוכה כל כך בגלל שיעור הילודה הגבוה. מעבר לבעייתיות המהותית בטענה זו, שמתבססת על ההנחה שילדים הם אלה שאמורים לשלם את המחיר על שיעור הילודה הגבוה, היא אינה נכונה גם ברמת הנתונים היבשים. גם כאשר מביאים בחשבון את שיעור הילודה³⁴ ומחשבים לא את ההוצאה לילד אלא את ההוצאה למשפחה (על ידי הכפלת ההוצאה הממוצעת לילד במספר הילדים הממוצע במשפחה) ישראל מדורגת מתחת לממוצע עם הוצאה של 7,800 דולר למשפחה, לעומת ממוצע של 9,983 דולר במדינות המדגם.

ההוצאה הציבורית לילד משקפת את מידת האחריות שהמדינה מקבלת על תחום הגיל הרך, והיא משפיעה באופן משמעותי על רווחתן של משפחות.³⁵ מבחינת טובת הילד, חינוך וטיפול איכותיים בשלבים המוקדמים של חייו קריטיים להתפתחותו התקינה ומשפיעים על עתידו יותר מבכל שלב אחר. מחקרים מראים שחינוך איכותי בגיל הרך משפיע עשורים קדימה בכמעט כל היבט של החיים: החל בתעסוקה ושכר, עבור בבריאות וכלה באחוזי הגירושים, ולהבדיל - באחוזי הפשיעה.³⁶ ברמת המשק, השקעה ציבורית בגיל הרך הוכחה כהשקעה שמניבה את התשואה החברתית והכלכלית הגבוהה ביותר וכאמצעי אפקטיבי

³⁴ כדי לחשב את שיעור ההשקעה למשפחה, נעזרנו בנתוני שיעור הפרייון לאם הממוצע עבור שנת 2019 שמקורם ב-OECD. שנת 2019 נבחרה בהלימה לשנת נתוני ההשקעה אף על פי שפורסמו נתונים מעודכנים יותר. ראו, OECD, 2019.

³⁵ מן, 2017.

³⁶ טרכטנברג ואחרים, 2019, ע' 14; וייסבלאי, 2015, ע' 6.

במיוחד לצמצום פערים בין ילדים מרקע סוציו־אקונומי שונה.³⁷ בהקשר זה חשוב לציין כי בישראל, הפער הנוכחי בהישגים הלימודיים בין ילדים עניים לעשירים הוא מהגבוהים בקרב מדינות ה־OECD.³⁸

מעבר לטובת הילד, למעורבות או לחוסר המעורבות של המדינה בהוצאה על חינוך לגיל הרך יש השפעה משמעותית על מצבה הכלכלי של המשפחה ועל חלוקת התפקידים המגדרית במשק הבית. בישראל, ההשקעה הציבורית הנמוכה בחינוך לגיל הרך נובעת בעיקר מהשקעה נמוכה מאוד בגילי 0-2 (200 דולר לילד לעומת 4,605 בממוצע ה־OECD).³⁹ כך נוצר מצב שאיכות החינוך שילדים מקבלים תלויה בהכנסת הוריהם, הנושאים במעמסה כספית חודשית אדירה שנעה בין 2,500 ל־5,000 שקל (ואף יותר) לצורך מימון מסגרות פרטיות לילדיהם בנוסף לכך, בשל העלות הגבוהה של המסגרת הפרטית והיעדר פתרון ציבורי איכותי, נגיש ואוניברסלי, נוצר תמריץ שלילי לתעסוקת אימהות. כך מתעצמת חלוקת התפקידים השמרנית במשק הבית. דבר זה פוגע בשיעורי התעסוקה והשכר העתידיים של אימהות בכלל, ושל אימהות ממעמד סוציו־אקונומי נמוך בפרט.⁴⁰

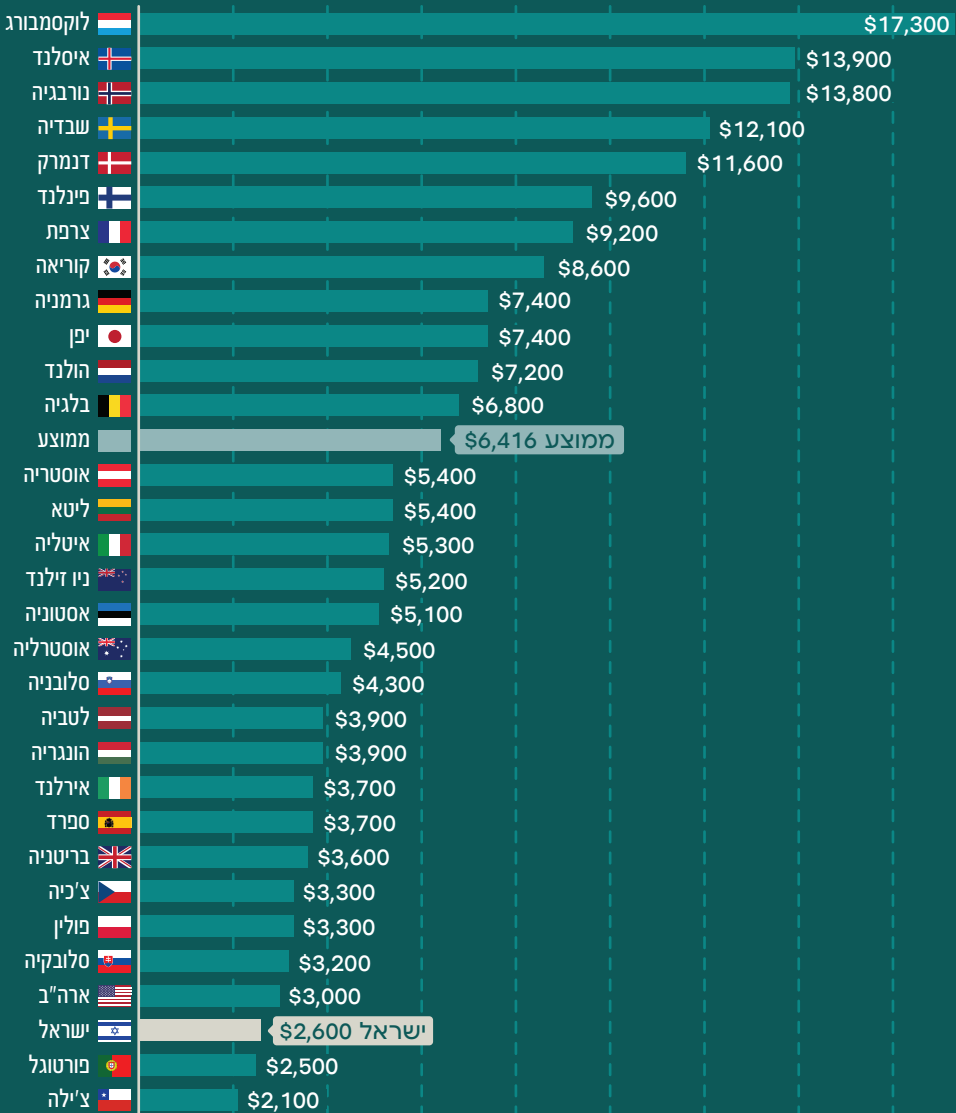
³⁷ לקריאה נוספת: האתר של פרופ' ג'יימס הקמן [Heckman - The economics of human potential](#)

³⁸ טרכטנברג ואחרים, 2019, ע' 15-16.

³⁹ OECD, 2017. הנתון לגבי ההוצאה בגילי 0-2 עדכני ל־2017, אין בנמצא נתונים עדכניים יותר. נתונים עדכניים ישנם רק עבור גילי 0-5 מ-2019.

⁴⁰ טרכטנברג ואחרים, 2019, ע' 20-21.

תרשים 2.3: הוצאה ציבורית לילד בחינוך לגיל הרך

הוצאה ציבורית לחינוך לילד בגיל 0-5 בדולרים מתוקנים, 2019

מקור הנתונים על פריון הילודה וההשקעה הציבורית לילד הוא ה-OECD, והם מעודכנים ל-2019. ההשקעה הציבורית נמדדת במונחי כוח קנייה (USD PPP) ומציגה את סך ההוצאה לילד מגיל 0 עד 5. בשל מבנה מערכת החינוך בישראל, נכון היה להפריד בין ההוצאה על גילי 0-2 (כולל) להוצאה על גילי 3-5, אך הנתונים הללו חסרים בחלק גדול מהמדינות, כולל ישראל. לכן השתמשנו בנתון המציג את סך ההוצאה לגילי 0-5.

2.4. שיעור ההוצאה הפרטית על חינוך

רכיב זה מתייחס לשיעור ההוצאה הפרטית של משקי בית על חינוך פורמלי בגילי בית ספר יסודי, חטיבת ביניים ותיכון מסך ההוצאה הלאומית (הציבורית והפרטית יחד) על חינוך. הוא מציג את הנטל שמוטל על הורים במימון החינוך של ילדיהם, ביחס לנטל שהמדינה נושאת בו. הרכיב מתייחס רק להוצאות משקי בית המקושרות למוסדות החינוך - תשלומי הורים, הסעות, הזנה, שכר לימוד בבתי ספר פרטיים או חצי-פרטיים וכיו"ב. חוגים ושיעורים פרטיים, אם כך, אינם נכללים בו.

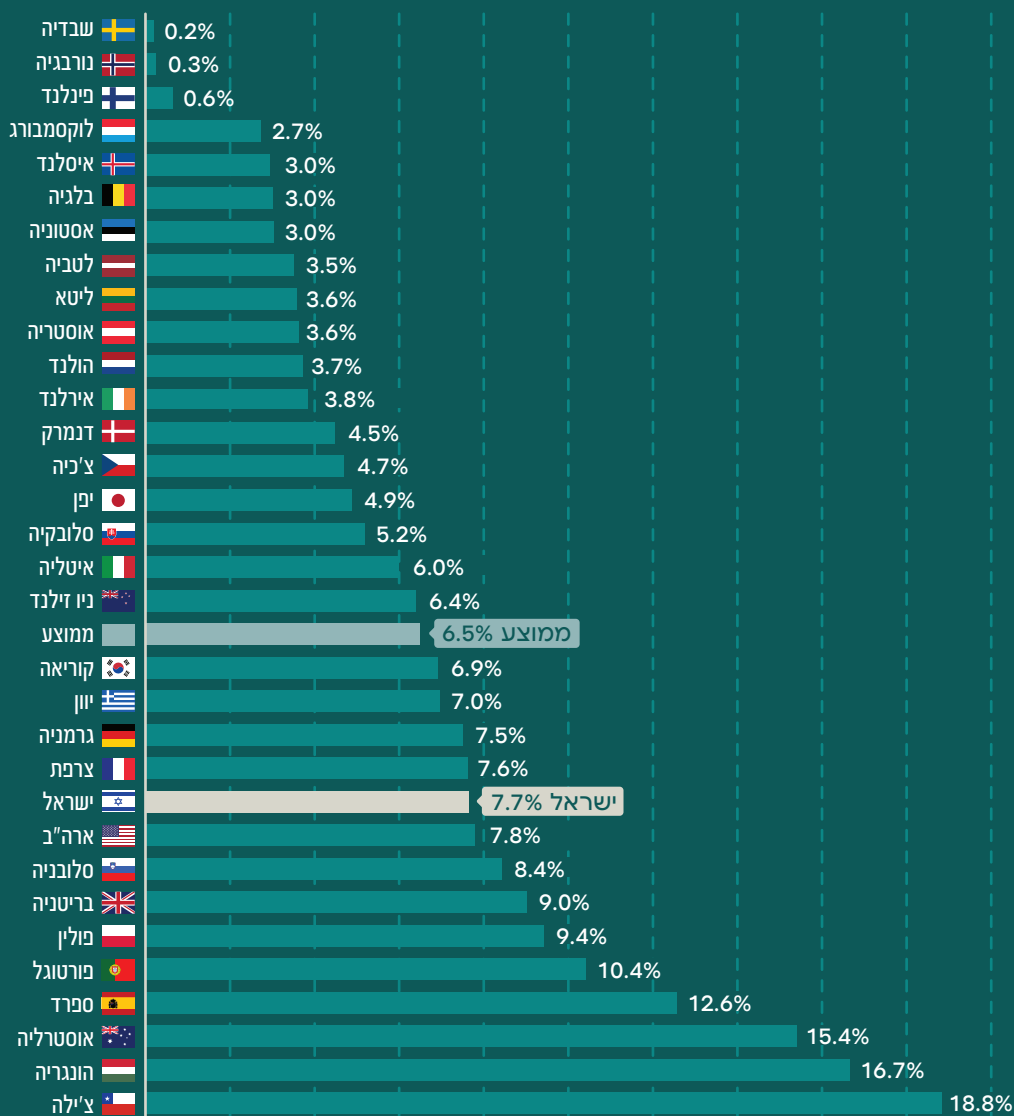
שיעור ההוצאה של משקי הבית על חינוך יסודי ועל-יסודי בישראל עומד על 7.7 אחוז מסך ההוצאה הלאומית, מעט מעל ממוצע של 6.5 אחוז בקרב מדינות המדגם. בגילי היסודי, שיעור ההוצאה הפרטית נמוך יחסית למדינות המדגם (4.4 אחוז לעומת ממוצע של 5.5 אחוז), בעוד שבחינוך העל-יסודי הוא גבוה יותר (10.9 אחוז לעומת 8.3 אחוז). בקרב מדינות המדגם, שיעור הוצאת משקי הבית על חינוך יסודי ועל-יסודי יחד הגבוה ביותר (15.4) שייך לצ'ילה והנמוך ביותר לשוודיה (0.2 אחוז).⁴¹

מעבר לנטל הכלכלי שפוגע ברווחתן של משפחות, שיעור גבוה של הוצאה פרטית בחינוך הוא אחד המחוללים המרכזיים של אי-השוויון במערכת החינוך, משום שהוא קושר בין הכנסת ההורים לבין היקפם ואיכותם של שירותי החינוך הניתנים לילדים.⁴²

⁴¹ להרחבה ומקורות ראו, OECD, 2022.

⁴² להרחבה על נקודה זו ראו, איילון ואחרים, 2019.

תרשים 2.4: שיעור ההוצאה הפרטית בחינוך

שיעור ההוצאה הפרטית המצרפית של משקי בית על חינוך מתוך ההוצאה הלאומית, גילי 6-18, 2019

מקור הנתונים הוא: OECD, Education at a Glance, 2022, והם מעודכנים ל-2019. הרכיב כולל רק הוצאות משקי בית בתוך מוסדות חינוך ציבוריים ופרטיים ברמת חינוך יסודי ועל-יסודי. אמנם הנתונים העדכניים ביותר קיימים לגבי 2020, אך מתוך הנחה שנתוני השנה הזאת הושפעו ממגפת הקורונה באופן שאינו מייצג את המגמה הכללית, החלטנו להציג את נתוני 2019.

3. תחום הרווחה הכלכלית

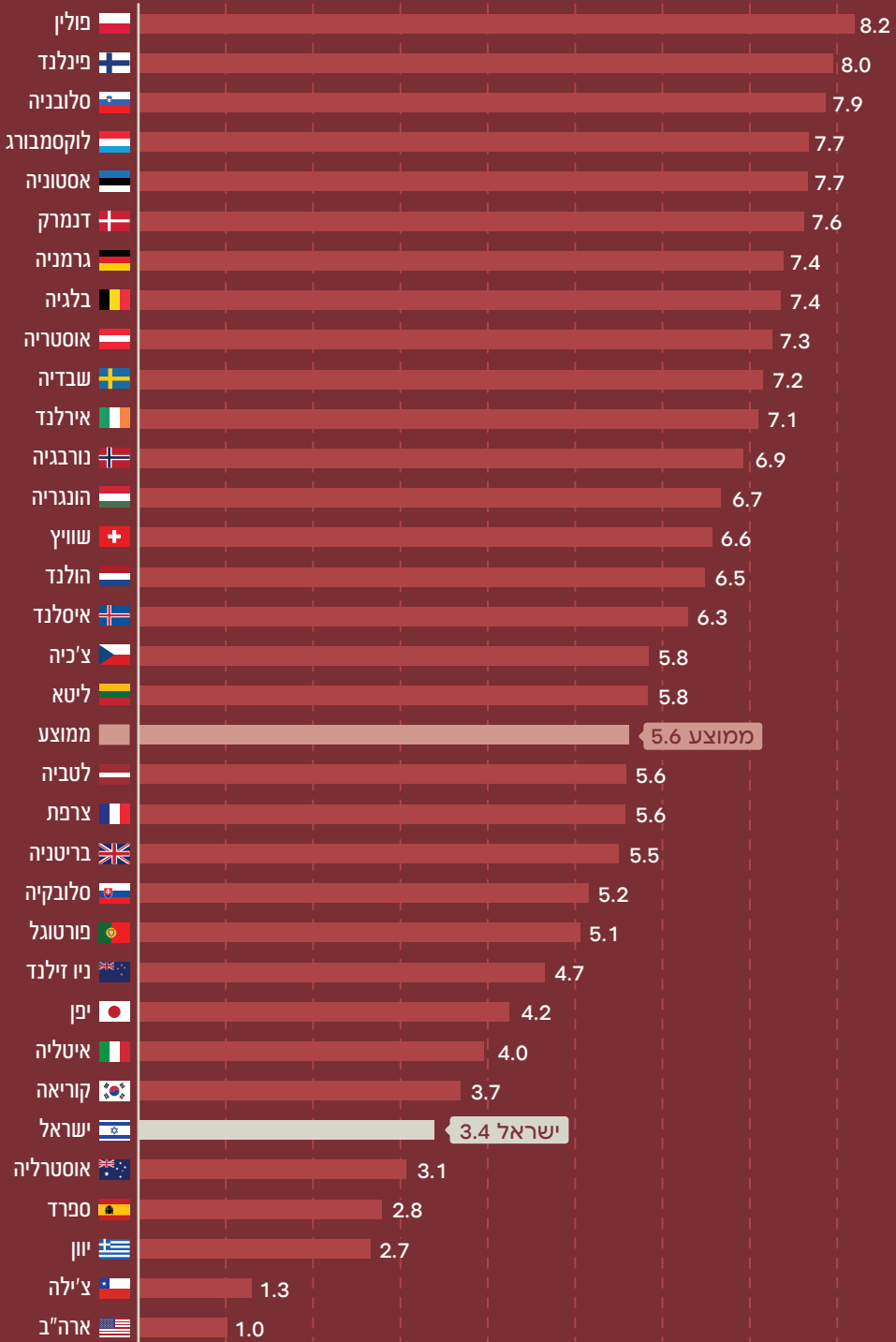
תחום זה מתמקד בערבותה של המדינה לרווחה הכלכלית של משפחות. הוא בוחן את המדיניות הממשלתית בהקשר זה ואת תוצאותיה הבאות לידי ביטוי ברמת החיים של משקי הבית. לצד ההשפעה הישירה של מידת הרווחה הכלכלית על איכות החיים של משפחות, היא משפיעה באופן עקיף גם על היבטים אחרים. הלחץ הכלכלי שחווים ישראלים רבים יוצר עומס רגשי ומהווה תמריץ לעבודה אינטנסיבית ומרובת שעות שמעצימה את הקונפליקט בין העבודה למשפחה ואת התחושה שלא ניתן להצליח בשתי הזירות הללו במקביל.

תחום הרווחה הכלכלית מורכב משלושה רכיבים: סיוע כלכלי למשפחות, הקושי של משקי בית לסגור את החודש ושיעור העוני בקרב ילדים. במבט על התחום הכולל, ישראל ממוקמת שיטת מהסוף, והציון שלה בכל אחד מהרכיבים נמוך מהמוצע במדינות המדגם.

על פי מחקרים, למרות תנאי הפתיחה הכלכליים הטובים היחסית של ישראל, היא פועלת פחות ממדינות אחרות לצמצום של שיעורי העוני ושל הפערים הסוציו-אקונומיים בין קבוצות שונות באוכלוסייה.⁴³ גם המדד מצביע על כך; זה ניכר במיקום הנמוך של ישראל בסיוע כלכלי למשפחות לצד שיעורי העוני הגבוהים ואחוז משקי הבית המתקשים לסגור את החודש. מדינת ישראל, לפי המדד, אינה מעניקה לאזרחיה רשת ביטחון כלכלית מספקת, עם ציון של 3.4 בתחום הרווחה הכלכלית. הציון הממוצע בתחום זה הוא 5.6, והציון המקסימלי הוא 8.2 (פולין).

⁴³ דהן, 2018.

תרשים 3: תחום הרווחה הכלכלית

רכיב זה מתייחס לשיעור התמיכות הציבוריות למשפחה עם ילדים ביחס להכנסה הממוצעת למשורה מלאה במדינה. התמיכות כוללות קצבאות ילדים, מענקים למשפחות והטבות מס, בין שאוניברסליות או על בסיס מבחן הכנסה. שיעור התמיכה משתנה בהתאם להכנסת ההורים, למצב המשפחתי ולמספר הילדים וגילם.

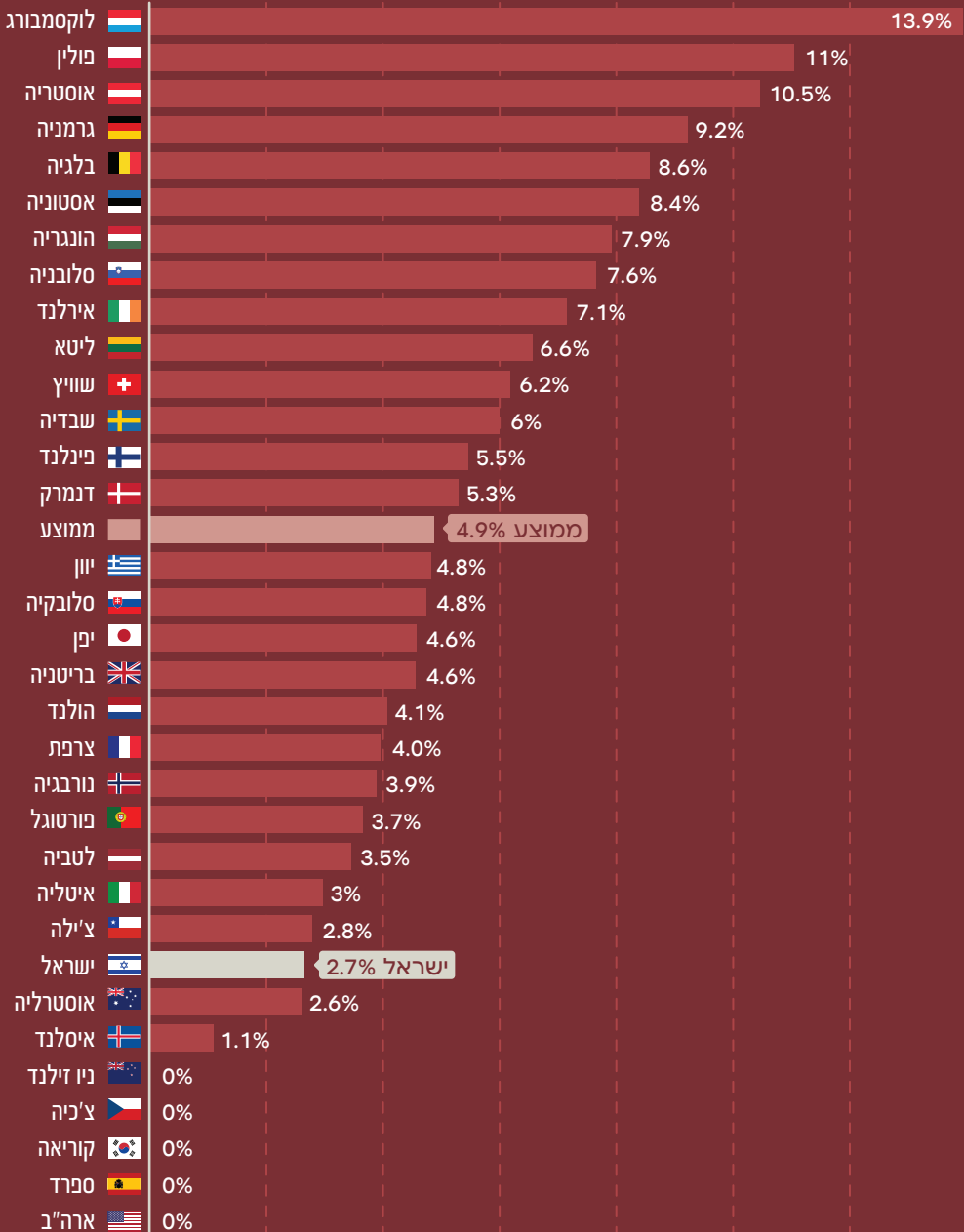
מאגר ה־OECD מתייחס לשלושה טיפוסים משפחות: משפחה עם שני ילדים בגילי 12-9 ושני מפרנסים - אחד במשורה מלאה ואחד במשורה חלקית, המרוויחים שכר חציוני; משפחה עם שני ילדים בגילי הנ"ל עם שני הורים שמתוכם מפרנס אחד; ומשפחה חד־הורית עם שני ילדים בגילי הנ"ל.⁴⁴ במדד השתמשנו בנתונים ההשוואתיים במאגר רק עבור טיפוס המשפחה הראשון - שני מפרנסים - משום שהוא מייצג את רוב המשפחות עם הילדים בישראל (77.5 אחוז מהאימהות לילדים בישראל עובדות - כ־30 אחוז מהן במשורה חלקית והיתר במשורה מלאה; כ־89 אחוז מהמשפחות עם ילדים בישראל הן של זוג הורים, והיתר חד־הוריות).⁴⁵

בישראל, משפחה מייצגת לפי התיאור לעיל תקבל תמיכה המוערכת בכ־2.7 אחוז מהשכר הממוצע למשורה מלאה, לעומת 4.9 אחוז בממוצע במדינות הכלולות במדגם. לוקסמבורג מובילה עם 13.9 אחוז, ובכמה מדינות אין סיוע כלל, כגון צ'כיה וקוריאה. משפחה חד־הורית ישראלית לפי התיאור לעיל, שבה מפרנס יחיד במשורה חלקית (לרוב מפרנסת), בשכר חציוני, תקבל תמיכה המוערכת בכ־4.2 אחוז מהשכר הממוצע למשורה מלאה. אמנם היקף התמיכה במשפחות חד־הוריות טוב יותר מזה של משפחה עם שני מפרנסים בישראל, אך הוא רחוק מאוד מממוצע התמיכה במשפחות חד־הוריות במדינות המדגם, העומד על 13.7 אחוז. נתונים אלה מציבים את ישראל בדירוג נמוך בהשוואה הבינלאומית.

⁴⁴ לקריאה נוספת על מתודולוגיית החישוב: OECD Family Database PF1.3. Family cash benefits

⁴⁵ הלמ"ס, 2024.

תרשים 3.1: סיוע כלכלי למשפחות

שיעור התמיכה הישירה במשפחות בנות שני מפרנסים ביחס להכנסה הממוצעת, 2018

מקור הנתונים במאגר ה־OECD Family Database והם מעודכנים ל־2018.

רכיב זה מתייחס לשיעור משקי הבית המדווחים על קושי או קושי רב לעמוד בהוצאות החודשיות. בניגוד למרבית הרכיבים במדד, הוא אינו מציג נתונים מספריים אובייקטיביים, אלא מסתמך על סקרים שבודקים את התחושה של הציבור בנוגע ליכולת לסגור את החודש. דווקא בשל כך, הוא משקף באופן מקיף יותר את הלחץ הכלכלי שמשפחות מתמודדות איתו ואת השפעתו על איכות החיים שלהן, לעומת משתנים אחרים שנשקלו כגון רמת הכנסה או הכנסה פנויה.⁴⁶ בנוסף לכך, הוא מצליח לשקף היבטים שונים של מדיניות כלכלית, משום שהוא מושפע ממגוון רחב של גורמים: שכר ותנאי תעסוקה, יוקר המחיה והדיר, עלות ואיכות השירותים החברתיים ועוד.

בישראל, שיעור משקי הבית שדיווחו על קושי או קושי רב לסגור את החודש עומד על כ־18.4 אחוז, מעט מעל לממוצע המדינות במדגם העומד על כ־15.7 אחוז. זה מציב אותה בחלק העליון של הדירוג, במקום השמיני. קיימת שונות גבוהה בין המדינות במדד. בראש הדירוג נמצאת יוון עם שיעור חריג של 71 אחוז מהמשיבים שמתקשים לסגור את החודש, ואחריה סלובקיה (26.6 אחוז) והונגריה (26.2 אחוז). הולנד (5.6 אחוז) ופינלנד (5.9 אחוז) נמצאות בתחתיתו.⁴⁷

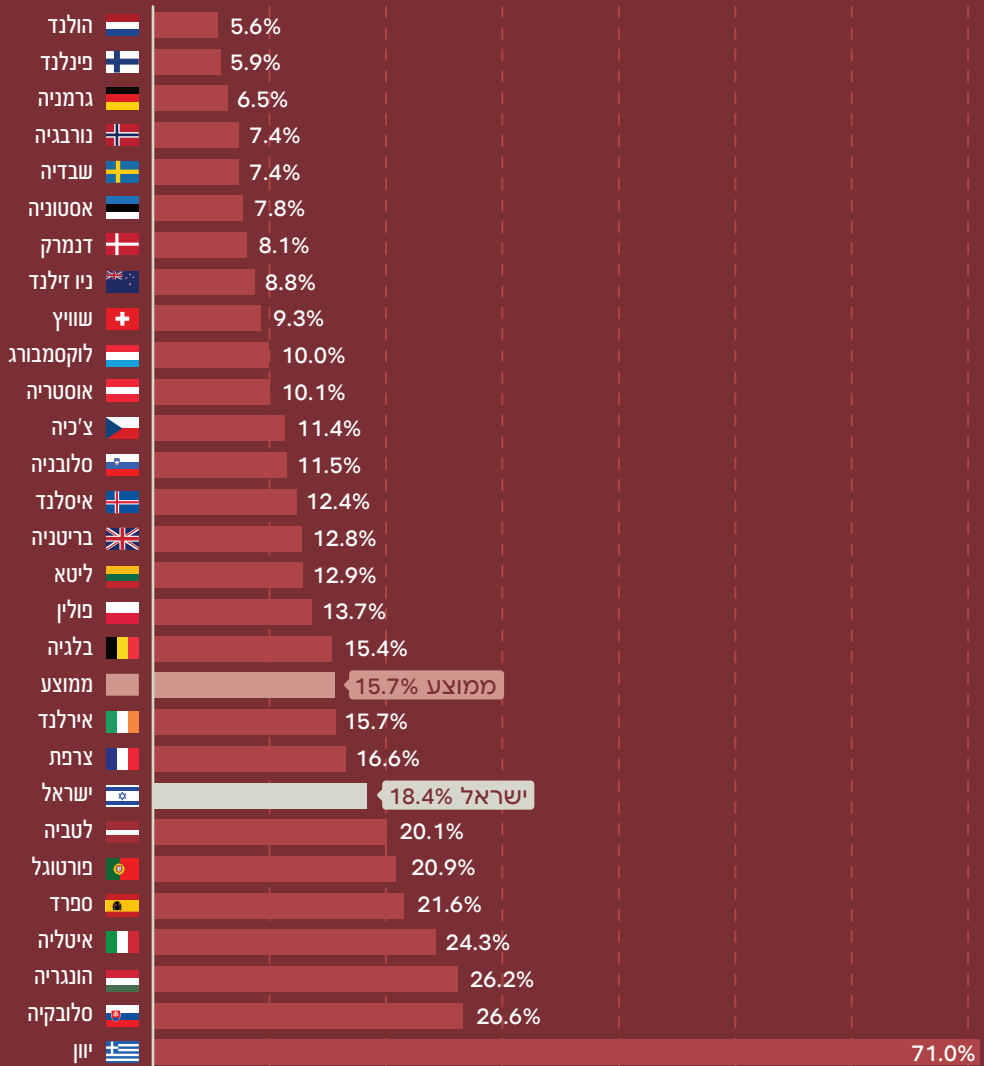
יש לציין, כי הסקר דוגם את כלל משקי הבית, ובכלל זה גם משקי בית של יחידים וזוגות ללא ילדים. מפאת מחסור בנתונים בחלק מהמדינות, לא ניתן היה לפלח את הנתונים למשקי בית של משפחות עם ילדים בלבד (זוג הורים ואימהות חד־הוריות). בישראל, כ־20 אחוז ממשקי הבית עם ילדים מעידים על קושי או קושי רב לסגור את החודש, לעומת 16.5 אחוז ממשקי הבית ללא ילדים. ניתן להניח שמגמה זו עקבית גם במדינות נוספות.⁴⁸

⁴⁶ הכנסה פנויה היא הכנסה שנתית למשק בית לאחר מסים והעברות. זהו הכסף הפנוי למשק הבית להוצאה על טובין ושירותים. ראו, OECD, Better Life Index - Income

⁴⁷ למקור ראו, OECD, 2021b. להרחבה ראו, OECD, 2020b.

⁴⁸ ראו, הלמ"ס, 2021א.

תרשים 3.2: הקושי לסגור את החודש

שיעור האזרחים המעידים על קושי לסגור את החודש, 2018-2021

מקור הנתונים הוא סקרים שערכו לשכות הסטטיסטיקה הלאומיות והאיחוד האירופי ופורסמו על ידי ה־OECD. הם מעודכנים לשנת 2021. אמנם בשנה זו עדיין הורגשה במידה מסוימת השפעת מגפת הקורונה, ולכן יש להניח בזהירות שבמרבית המדינות או בכלן, נתוני שנה זו גבוהים מהמגמה הכללית. שנה זו נבחרה למדד משום שבישראל קיימים נתונים בני השוואה רק לגביה.

רכיב זה מתייחס לשיעור העוני היחסי בקרב ילדים בגילי 0-17, כאשר קו העוני מוגדר כמחצית ההכנסה הפנויה החציונית לנפש (לאחר גביית מיסים ותשלום קצבאות, במחירים שוטפים) בכלל האוכלוסייה.⁴⁹

נכון לשנת 2019, שיעור עוני הילדים בישראל היה מהגבוהים ב־OECD והגבוה ביותר בקרב מדינות המדגם - 22 אחוז מהילדים הישראלים גדלו בעוני לעומת 11.8 אחוז בממוצע במדינות המדגם (ו־12.8 בכלל מדינות ה־OECD).⁵⁰ במדינות המדגם קיימת שונות גבוהה מאוד בשיעור העוני לילדים - החל מנתון השיא של ישראל ועד 3.8 אחוז בלבד בפינלנד.

לעוני ילדים יש השלכות חמורות לא רק על רווחת הילדים בהווה, אלא גם על פוטנציאל ההשתכרות, על ההשכלה ועל איכות החיים שלהם בעתיד⁵¹, והוא מהווה גורם מפתח בביסוסו ובשימורו של חוסר שוויון בהזדמנויות שעומדות בפני ילדים מרקע שונה. בישראל, מרבית הילדים החיים בעוני משתייכים לאוכלוסייה הערבית ולאוכלוסייה החרדית, ששיעור הנפשות העניות בהן גבוה פי שניים משיעורן באוכלוסייה.⁵² זהו שיקוף, מצד אחד, של מדיניות מצומצמת של קצבאות ותמיכה ישירה (כפי שמראה רכיב הסיוע הכלכלי במדד), ומצד שני של מדיניות שאינה מצליחה להסיר את החסמים המונעים מהאוכלוסיות הללו להשתלב בתעסוקה איכותית.

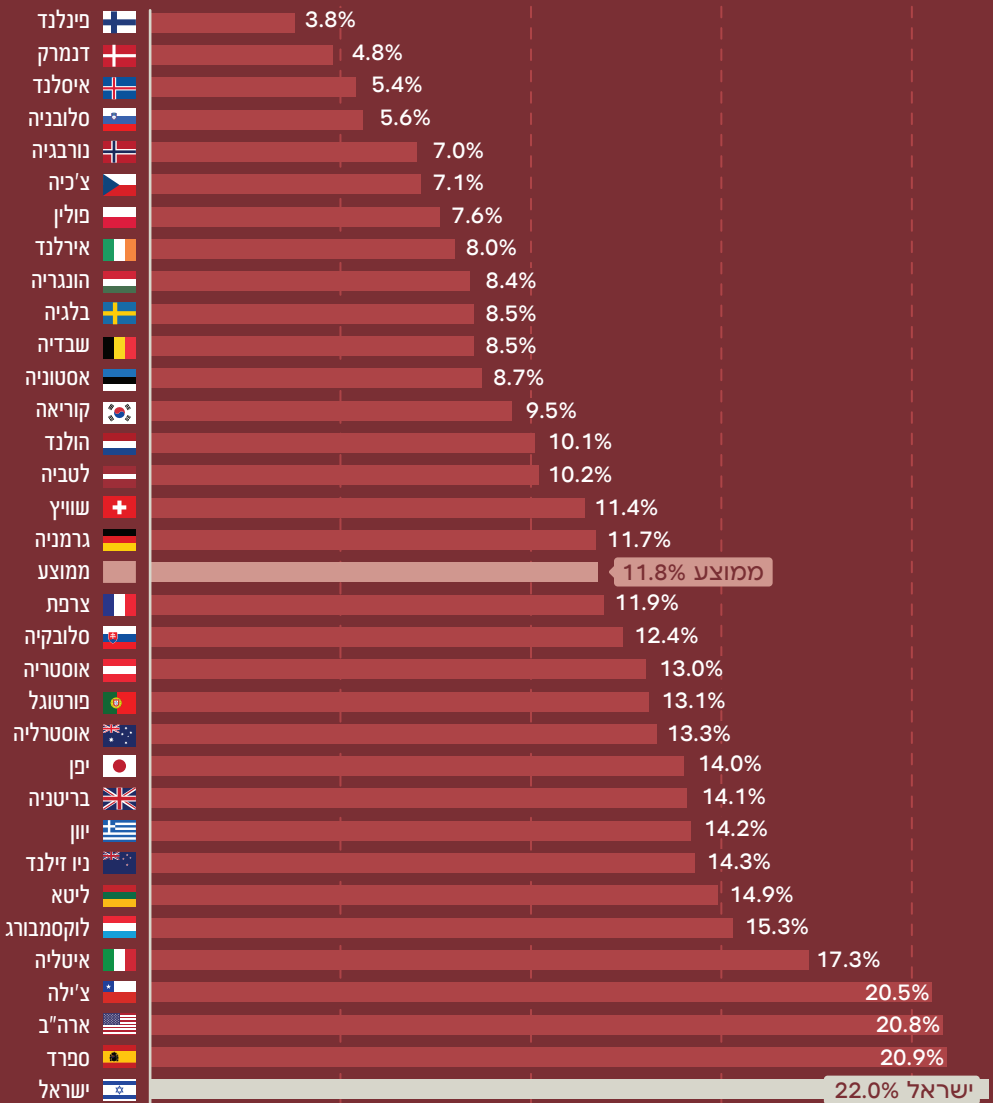
⁴⁹ הגדרה, OECD 2021c.

⁵⁰ בכמה חברות בארגון, כמו קוסטה ריקה וטורקיה, שיעור עוני הילדים גבוה יותר מישראל.

⁵¹ וקנין ואחרים, 2019.

⁵² ביטוח לאומי, 2023ב.

תרשים 3.3: עוני בקרב ילדים

שיעור העוני בקרב ילדים מתחת לגיל 18, 2019

מקור הנתונים הוא המאגר Income Distribution Database - IDD של ה־OECD, והם מעודכנים לשנת 2019 או לשנה האחרונה שעבורה ישנם נתונים לגבי המדינה המסוימת. ברוב המדינות הנתונים העדכניים ביותר פורסמו לגבי שנת 2021, אך מתוך הנחה ששיעורי העוני הושפעו בצורה משמעותית ממגפת הקורונה ולכן אינם משקפים היטב את המגמה הכללית, החלטנו להשתמש גם במקרים כאלה בנתוני 2019, ובמקרים בודדים להשתמש בנתוני 2022 ככל שאלה פורסמו.

4. מתודולוגיה

4.1. רקע

מלאכת ההרכבה של מדד המעריך רווחה ואיכות חיים כרוכה בהתלבטויות רבות: אילו רכיבים להכניס ואילו להשאיר בחוץ? איך לקבוע את המשקלות של הרכיבים השונים? ואיך בכלל משווים בין רכיבים ונתונים שונים זה מזה באופן מהותי? בבניית המדד למדיניות משפחה קיבלנו השראה מהמתודולוגיה של מדד Better Life Index של ה-OECD⁵³, ונעזרנו בפתרונות שהיא מציעה לדילמות הללו. כפי שיוצג בהמשך, מתודולוגיה זו נותנת מענה הן להבדלים הסובייקטיביים בהערכתה של איכות חיים באמצעות מתן משקל יחסי לכל רכיב, והן לאתגר ההשוואה בין רכיבים מסוגים שונים, באמצעות נוסחה שהופכת נתונים ל"ציונים".

4.2. המדגם

מדגם המדד מתבסס על מדינות ה-OECD, והוא כולל 33 מתוך 38 המדינות בארגון. בשל חוסר נתונים לגבי יותר משלושה רכיבים במדד, הסרנו מהמדגם חמש מדינות: קנדה, מקסיקו, טורקיה, קוסטה ריקה וקולומביה. חשוב לציין כי במרביתן, הנתונים ברכיבים רבים טובים פחות מאלה של ישראל, ולכן הוצאתן מהמדד מרעה את מצבה של ישראל בהשוואה הבינלאומית. ישנם נתונים מלאים עבור 25 מדינות. לגבי שלוש מדינות חסר נתון אחד (ניו זילנד, סלובקיה ויוון), ולגבי שש מדינות חסרים שני נתונים (אוסטרליה, ארצות הברית, יפן, צ'ילה, קוריאה ושווייץ). הממוצעים המוצגים במדד מתארים רק את מדינות המדגם ולא את כלל מדינות ה-OECD, אלא אם צוין אחרת.

4.3. בחירת התחומים והרכיבים

בגיבוש רשימת הרכיבים והחלוקה לתחומים התחשבנו במגוון שיקולים. בראש ובראשונה, הרכיבים נבחרו על סמך יכולתם לשקף תשומה או תוצאה של מדיניות משפחה ציבורית בעלת חשיבות מרכזית לרווחתן של משפחות, בדגש על האפשרות של הורים מכל מגדר ומעמד כלכלי להשתתף באופן פעיל ואיכותי הן בחיי המשפחה והן בשוק העבודה ועל הזכות של ילדים לשירותי חינוך וטיפול איכותיים ללא תלות במעמד הכלכלי של הוריהם. בגיבוש התחומים ניסינו להציג

⁵³ לאתר המדד OECD Better Life Index

תמונה השוואתית של היבטים מקובלים במדיניות משפחה כגון חינוך וטיפול אך גם להאיר היבטים משמעותיים שנוכחים פחות בשיח המדיניות כגון זמן משפחתי משותף.

בהתאם למטרות אלה, הבחירה בין רכיבים אפשריים למדד הוכרעה על ידי קריטריונים מנחים משניים:

תקפות הנתונים - ישנם בנמצא נתונים ממקור מידע אמין ורשמי שנאספו על סמך מתודולוגיה מקצועית מקובלת.

השוואתיות - ישנם בנמצא נתונים בני השוואה על מרבית המדינות במדגם. כך, למשל, לא ניתן להכליל במדד רכיבים הנמדדים באופן שונה בין מדינה למדינה (אלא אם ניתן לעבד אותם כך שיהפכו לבני השוואה), או רכיבים המייצגים כלי מדיניות הקיימים במדינות ספורות בלבד.

יחס סדר מונוטוני - ישנם בנמצא נתונים שניתן להשוות ביניהם באופן מונוטוני, ולקבוע כי "גבוה יותר זה טוב יותר" לרכיבים חיוביים או לחלופין "נמוך יותר זה טוב יותר" לרכיבים שליליים (ראו נוסחה בהמשך).

נגישות המידע - המידע נגיש לאיסוף ולניתוח בהקדשת מאמץ סביר.

עדכניות - נבחרו רכיבים שקיימים עבורם נתונים עדכניים ככל הניתן. הנתון הישן ביותר במדד הוא מ־2018 (שיעור קצבאות והטבות למשפחה כאחוז מהכנסה). נתונים עבור 2020 ו־2021 נלקחו רק אם היה יסוד סביר שלא הושפעו משמעותית ממגפת הקורונה. לעומת זאת, עבור רכיבים שסביר כי הושפעו מהמגפה (למשל זמן בדרכים או שיעור העוני) נלקחו נתוני 2019 או נתונים עדכניים ל־2022 והלאה.

משלימות - הרכיבים נבחרו כך שיקיפו תופעה מסוימת מהיבטים שונים, תוך ניסיון לצמצם חפיפה ביניהם; כלומר, מבלי ששני רכיבים או יותר יתארו את אותו היבט של תופעה. לדוגמה, הרכיבים בתחום החינוך והטיפול נבחרו כדי לשקף את כל שלבי החינוך והטיפול מלידה ועד גיל תיכון כך שכל רכיב מציג שלב חינוכי/טיפולי אחר או היבט שונה של התחום.

4.4. נוסחה למתן ציונים יחסיים

כדי להתגבר על האתגר שבהשוואת רכיבים השונים מהותית זה מזה (השוואה בין תפוחים לתפוזים), המרנו את הנתונים הגולמיים לציון יחס סדר בין 0 ל־1. ציון כזה מאפשר השוואה בין המדינות על סמך מיקומן היחסי במדגם. הציון חושב בהסתמך על מתודולוגיית Better Life Index של ה־OECD.

Positive Wellbeing Indicators - רכיבים חיוביים: רכיבים חיוביים - Positive Wellbeing Indicators - שבהם ככל שהנתון גבוה יותר מצבה של המדינה בהקשר של מדיניות משפחה טוב יותר (למשל, תקופות לידה, סיוע כלכלי למשפחות או ההוצאה הציבורית לילד בגיל הרך); ורכיבים שליליים - Negative Wellbeing Indicators - שבהם ככל שהנתון גבוה יותר כך מצבה של המדינה גרוע יותר (למשל, שיעור העוני בקרב ילדים, זמן בדרכים או הפער בין חופשות הילדים לחופשות ההורים).

ברכיבים החיוביים, ניתן ציון 1 למדינה שבה הערך הגולמי של הנתון הוא הגבוה ביותר ו־0 למדינה עם הנתון הגולמי הנמוך ביותר.

ברכיבים השליליים, ניתן ציון 1 למדינה שבה הערך הגולמי של הנתון הוא הנמוך ביותר ו־0 למדינה עם הנתון הגולמי הגבוה ביותר (למשל, המדינה בעלת השיעור הגבוה ביותר של עוני בקרב ילדים).

על מנת ליצור מדרג ציונים השתמשנו בנוסחאות הבאות:

$$\text{Positive Wellbeing Indicator} = \frac{\text{value-min}}{\text{max-min}}$$

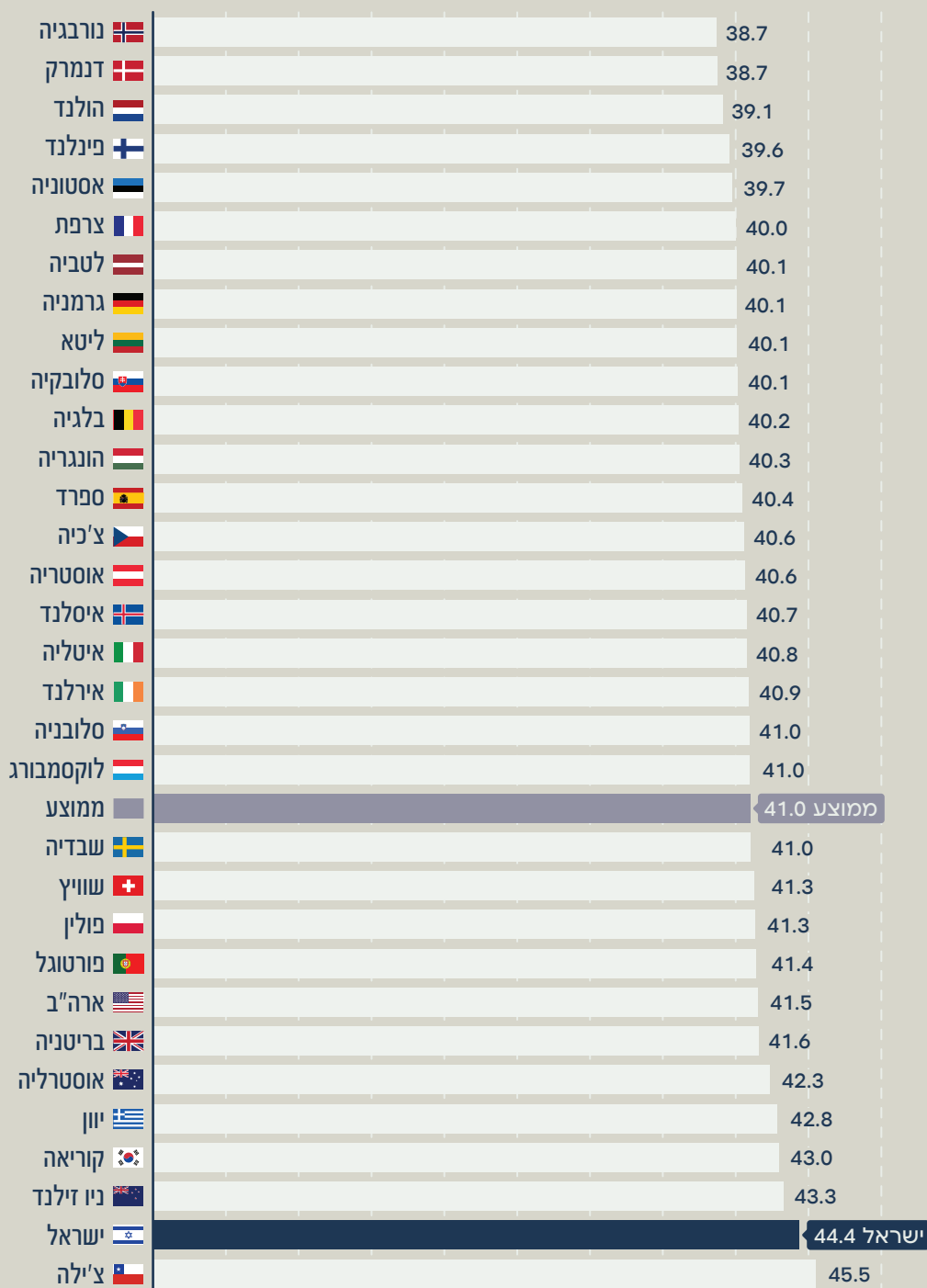
$$\text{Negative Wellbeing Indicator} = 1 - \frac{\text{value-min}}{\text{max-min}}$$

Value מייצג את ערך הרכיב הגולמי של המדינה שעבורה מחשבים את הציון (למשל, בישראל עובדים בממוצע 44.4 שעות בשבוע, אז הערך שלה ברכיב אורך שבוע העבודה יהיה 44.4). Min מייצג את הערך הגולמי של הרכיב עבור המדינה בדירוג הנמוך ביותר במדגם, Maxi - מייצג את ערך הרכיב של המדינה בדירוג הגבוה ביותר במדגם. נוסחאות אלה לא רק יוצרות דירוג פשוט של המדינות אלא אף מבטאות את המרחק של כל מדינה מהערך הגולמי המקסימלי והמינימלי במדגם.⁵⁴

לדוגמה: בישראל, שעות העבודה השבועיות בפועל עומדות על 44.4 שעות, לעומת ממוצע של 41 שעות במדגם. הנתון המקסימלי הוא 45.5 שעות בצ"ל והמינימלי 38.7 שעות בנורווגיה. כך נראים הנתונים הגולמיים של מדינות המדגם:

⁵⁴ להרחבה בנוגע למתודולוגיית ה-Better Life Index שהתבססו עליה ראו, OECD - What's the Better Life Index? [?Life Index](#)

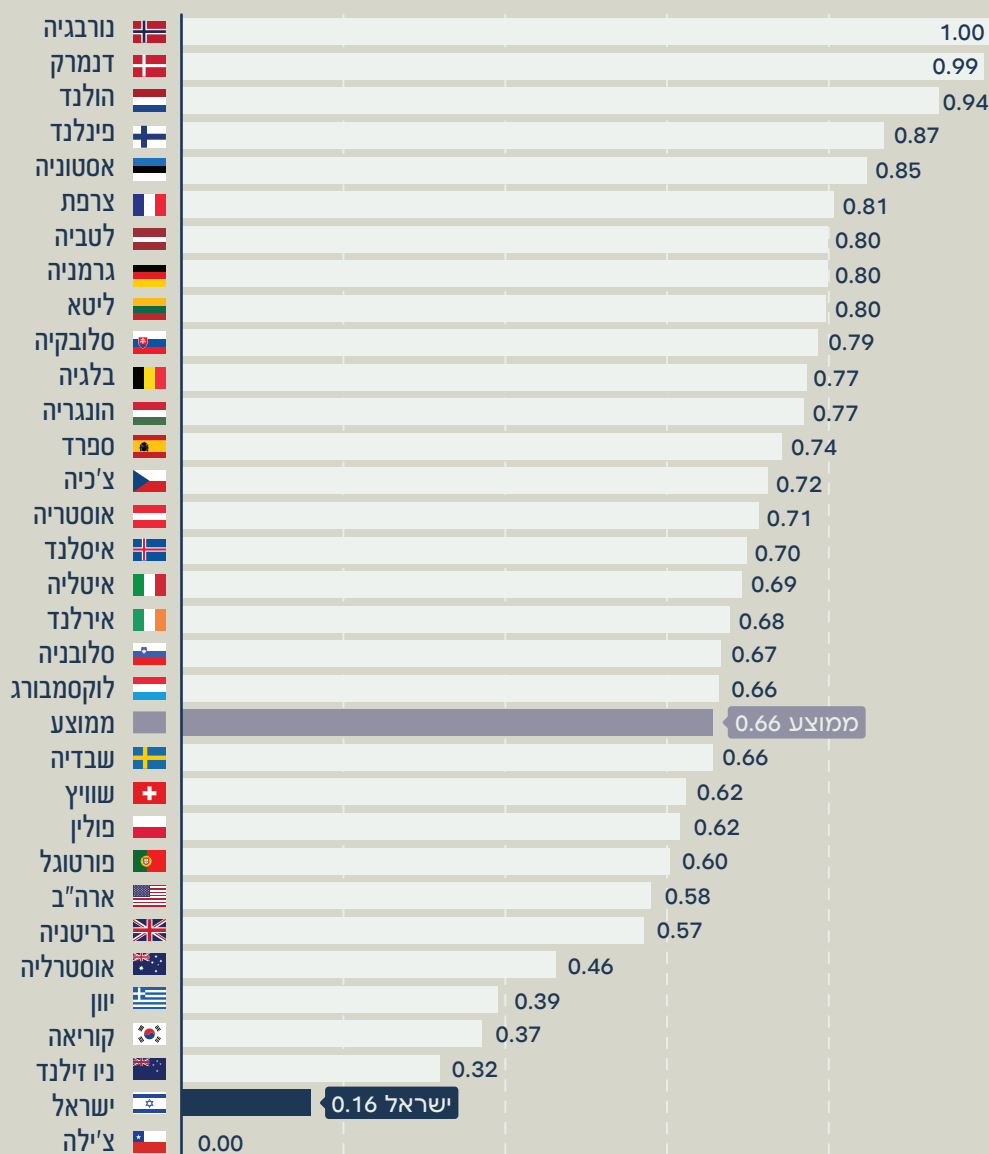
תרשים 4.3.1: שעות עבודה שבועיות בפועל בנתונים גולמיים

שעות עבודה שבועיות בפועל לעובד/ת במשרה מלאה, בנתונים גולמיים, 2022

כאשר הנתונים הגולמיים מומרים לציונים, באמצעות הנוסחאות, זה נראה כך:

תרשים 4.3.2: שעות עבודה שבועיות בציונים

שעות עבודה שבועיות בפועל לעובד/ת במשרה מלאה, בציונים, 2022

לפי תרשים זה, לישראל ציון 0.16, הציון הממוצע במדגם הוא 0.66, הציון של צ'ילה הוא 0 ושל נורווגיה 1. את הציונים עבור כלל הרכיבים סוכמים וכך מתקבל הציון הכללי של כל מדינה במדד למדיניות המשפחה.

משום שהמדד כולל 11 רכיבים, והציון המקסימלי בכל רכיב הוא 1, הציון הסופי של כל מדינה במדד נע בטווח של 0 עד 11. למען הנוחיות, המרנו את הציונים לסקאלה המקובלת של 0 עד 10, באמצעות הנוסחה הבאה:

$$\frac{\text{Country Rank}}{11} \times 10 = \text{Normalized Rank}$$

חלוקת הציון המצטבר של כל מדינה בניקוד המקסימלי (11) מובילה לשבר עשרוני בין 0 ל-1, שהוכפל בעשר על מנת לקבל את הציון המנורמל. בדומה, חושב הציון המנורמל לכל תחום. ציון המדינה המצטבר בתחום חולק בסך הניקוד המקסימלי (5 בחינוך וטיפול, ו-3 ברווחה כלכלית וזמן משותף), והוכפל ב-10.

4.5. משקלות

השימוש בממוצע פשוט כדי לקבוע את מקומה של כל מדינה במדד מניח שכל הרכיבים במדד שווים בחשיבותם ובהשפעתם על רווחתן של משפחות. זוהי, כמובן, הנחה בעייתית מאוד. מאידך גיסא, קביעת משקל שונה לרכיבים השונים כרוכה בשיקולים סובייקטיביים - האם חינוך וטיפול חשובים יותר או פחות מזמן משותף? האם תקופות לידה חשובות יותר או פחות מההוצאה על ילד בגיל הרך? על מנת לפתור את הבעיה, אתר המדד מאפשר לכל משתמש לקבוע משקל שונה לכל רכיב או לכל תחום לפי תפיסותיו וסדר העדיפויות הסובייקטיבי שלו. כך נוצר ממוצע משוקלל לפי העדפות. נדגים את אופן החישוב:

כל משתמש מדרג כל רכיב מתוך 11 רכיבי המדד בין 0 ל-5 לפי סדר החשיבות בעיניו, כאשר במשקל "0" הרכיב מושמט מהחישוב לחלוטין. שאר הרכיבים מתחלקים באופן יחסי לפי המשקל שקיבלו מהמשתמש. לדוגמה: ל-10 רכיבים נעניק משקל "1", ולרכיב שעות עבודה שבועיות נעניק משקל "3". סך הכול נקבל $10+3=13$ נקודות. המשקל של רכיב שעות עבודה יהיה $3/13$, והמשקל של כל אחד משאר הרכיבים יהיה $1/13$.

המדד מאפשר לקבוע משקלות בשתי רמות - רמת התחום ורמת הרכיב. בהקשר זה, חשוב לציין שמספר הרכיבים בכל תחום אינו סימטרי. המשמעות היא שבמצב ברירת המחדל, תחום החינוך והטיפול, שבו יש חמישה רכיבים, מקבל משקל כולל גבוה יותר משני התחומים האחרים, הכוללים שלושה רכיבים בלבד.

4.6. חישוב ציון דמה לנתונים חסרים

בתצוגה באתר, הציון הסופי למדינה מוצג כתרשים מוערם, המבטא את סכום הציונים ומאפשר להראות את תרומתו של כל רכיב לציון המדינה הסופי, וגם להמחיש את השינוי במשקל הרכיבים. אך בחלק מהמדינות חסרים רכיבים, והצגת תרשים מוערם בלעדיהם תיצור הטיה מלאכותית כלפי מטה של הציון הסופי. לכן, יצרנו ציוני דמה עבור הרכיבים החסרים, המודגשים בקווים אלכסוניים בתרשים.

ציון הדמה הוא ממוצע ציוני הרכיבים הקיימים למדינה. למשל, לארצות הברית חסרים שני רכיבים - קושי לסגור את החודש ופער החופשות. ממוצע ציוני הרכיבים האחרים של ארצות הברית הוא 0.22, וזהו ציון הדמה שיתווסף לתרשים המוערם שלה לגבי שני הרכיבים החסרים.

לפי אופן החישוב הזה, אם למדינה יש הישגים גבוהים ברכיבים הקיימים, ציון הדמה יהיה גבוה בהתאם, ולהפך. בחרנו באופן החישוב הזה מתוך הנחה שמדינות המציגות מדיניות משפחה מוצלחת במגוון היבטים, סביר שיציגו אותה גם ברכיבים שלא יכולנו למצוא נתונים לגביהם, ולהפך. עם זאת, ייתכן שהערך האמיתי של הרכיב החסר דווקא חורג מהמגמה הכללית של המדינה, באופן שמשפר או מרע את מצבה בהתאם לחריגה למעלה או למטה מהמגמה. לכן יש להביא בחשבון שזהו ציון דמה שמטרתו למלא מקום של ציון אמיתי כדי לאפשר את ההשוואה בין כלל המדינות, ולא לשקף את ערכו האמיתי של הרכיב החסר. יתרון נוסף של שיטה זו הוא שמבחינה מתמטית, הוספת ציון הדמה לא משנה את מיקום המדינה במדד.

4.7. הערות נוספות

להרחבה בנושא בניית מדדים ע"פ הנחיות ראו: [Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and User Guide](#)

5. מקורות

Bjork Eydal, G., Gislason, I. (2021). 'Iceland country report'. *International Review of Leave Policies and Research 2021*.

De Spiegelaeere, S., Agnieszka, P. (2017). *The why and how of working time reduction*. European Trade Union Institute.

Heckman - The economics of human potential

Korpi, W., Ferrarini, T., & Englund, S. (2013). *Women's opportunities under different family policy constellations: Gender, class, and inequality tradeoffs in western countries re-examined*. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 20(1), 1-40.

Kurowska, A., Godlewska-Bujok, B., Michon, P. (2021). 'Poland country report'. *International Review of Leave Policies and Research 2021*.

International Network on Leave Policies & Research. (2021a). *Statutory Maternity Leave*.

International Network on Leave Policies & Research. (2021b). *Statutory Paternity Leave*.

International Network on Leave Policies & Research. (2021c). *Statutory Parental Leave*.

International Network on Leave Policies & Research. (2021d). *Relationship between leave and ECEC entitlements*.

International Network on Leave Policies & Research. (2023). *Country Reports*.

Mann, Y., & Hananel, R. (2022). *Moving away from equality: The impact of planning and housing policy on internal migration and women's employment in Israel*. *Progress in Planning*, 157, 100537

OECD Better Life Index - Work Life balance

OECD. (2017). PF 3.1 *Public spending on childcare and early education*. *OECD Family Database*.

- OECD. (2019). *Fertility Rates. OECD Database.*
- OECD. (2020a). PF2.3 Additional leave entitlements of working parents. *OECD Family Database.*
- OECD. (2020b). *How's Life? 2020: Measuring Well-Being, Difficulty making ends meet. OECD Publishing, Paris.*
- OECD. (2021a). *OECD Employment Outlook 2021: Navigating the COVID-19 Crisis and Recovery. OECD Publishing, Paris, 281.*
- OECD. (2021b). *OECD Data Explorer: Current well-being: Difficulty making ends meet*
- OECD. (2021c). *Income and wealth distribution databases - Key indicators*
- OECD. (2022). *Education at a Glance 2022: Indicator C3. How much public and private investment in educational institutions is there. OECD Publishing, Paris.*
- OECD. (2023). *Same-sex and adoptive parental leave entitlements. OECD Publishing, Paris.*
- Perez-Vaisvidovsky, N. (2021). 'Israel country report'. *International Review of Leave Policies and Research 2021.*
- Petts, R. J., Engman, C., Kaufman, G., Gatenio Gabel, S. (2021). 'United States country report'. *International Review of Leave Policies and Research 2021.*
- Reimer, T., Blum, S., Eler, D. and Schober, P. (2021). 'Germany country report'. *International Review of Leave Policies and Research 2021.*
- Strong, W., Harper, A. et al. (2019). *The Shorter Working Week: A radical and pragmatic proposal. Autonomy.*
- אבירם-ניצן, ד. (2019). העבודה היא חיינו, אבל עד כמה?, המכון הישראלי לדמוקרטיה.
- איילון, ח., בלס, נ., פניגר, י., שביט, י. (2019). אי שוויון בחינוך - ממחקר למדיניות. פרק 5 - חלוקת משאבים במערכת החינוך
- ביטוח לאומי. (2023). לוח 7.2 - מקבלי גמלאות אימהות, לפי סוג גמלה. ירחון סטטיסטי נב'7.

שדולת הנשים בישראל. ע' 12.

מן, י. (2020א). בין עבודה למשפחה: כיצד להקל על העומס הרגשי והכלכלי של הורים עובדים בישראל. קרן ברל כצנלסון.

משה, נ. (2021). פריון העבודה בישראל ובמדינות המפותחות והגורמים המשפיעים עליו. מרכז המחקר והמידע של הכנסת. ע' 16.

פרגר, א. (2019). זכויות הורות לאבות בישראל. מרכז המחקר והמידע של הכנסת. ע' 10.

שטיין, מ., בן-צור, ע. (2021). הגדלת פריון העבודה באמצעות קיצור שעות העבודה והעלאת שכר המינימום. פורום ארלזורוב.

6. נספחים מתודולוגיים

6.1. תחום זמן משותף

6.1.1. אורך שבוע העבודה בפועל למשרה מלאה

הגדרה

ממוצע שעות עבודה שבועיות בפועל לעובד/ת בגיל 24-54, המועסקים בהיקף של 30 שעות או יותר בשבוע.

מקור הנתונים

מאגר המידע של ה־OECD, והנתונים מעודכנים לשנת 2022. זאת למעט אוסטרליה (2018) וצ'כיה (2021). ברכיב זה לא קיימים נתונים עבור יפן.

הפניות

OECD STATS - Average usual weekly hours worked on the main Job

הערות נוספות

הנתון בארצות הברית מחושב עבור שכירים בלבד.

6.1.2. זמן בדרכים

הגדרה

משך הזמן (בדקות) שבדרך כלל לוקח לעובד/ת בגיל 20-64 להגיע בבוקר לעבודה, ללא עיכובים מיוחדים.

מקור הנתונים

מדינות אירופה: אתר Eurostat.

ארצות הברית: ACS - American Community Survey.

ישראל: הסקר החברתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס).

ברכיב זה חסרים נתונים לגבי אוסטרליה, יפן, ניו זילנד, סלובקיה, צ'ילה וקוריאה. כלל הנתונים מעודכנים לשנת 2019. למעט ארצות הברית וישראל, לא קיימים נתונים עדכניים יותר. עבור השתיים האחרונות, קיימים נתוני 2020-2021, אך החלטנו להשתמש בנתוני 2019 מתוך הנחה כי נתוני השנים הללו הושפעו

מהשינויים בשגרת היום ובהרגלי היוממות עקב מגפת הקורונה, ולכן אינם מייצגים את המגמה הכללית בישראל ובארצות הברית ואינם בני השוואה לנתוני 2019 במדינות אירופה.

הפניות

ACS - American Community Survey

Eurostat - Persons in employment by commuting time, household composition and working from home

הלמ"ס, הסקר החברתי, 2019,

שאלון הסקר החברתי, 2019, שאלה wp.250.8

הערות נוספות

ישנם הבדלים מתודולוגיים קלים בין המקורות השונים, אך הם מינוריים ומאפשרים השוואה סבירה.

נוסח השאלה בסקר האירופי: "How long does it usually take you to travel from home to your main place of work? Please give us your average commuting time in minutes, one-way and without any detours."

נוסח השאלה בסקר האמריקאי: "How many minutes did it usually take this person to get from home to work last week?"

נוסח השאלה בסקר הישראלי: בדרך כלל, כמה זמן לוקח לך להגיע למקום עבודתך העיקרי?

1. 0-14 דקות

2. 15-29 דקות

3. 30-44 דקות

4. 45-59 דקות

5. 60-89 דקות

6. 90 דקות או יותר

7. זמן לא קבוע

בשאלון האמריקאי והישראלי לא הוכנסה הנחיה ספציפית לנכות עצירות בדרך לעבודה, ולכן ייתכן שהנתונים מעט גבוהים יותר.

◀ בליווי חוקרי הסקר החברתי של הלמ"ס בוצע חישוב המאפשר השוואה טובה בין נתוני ה־Eurostat לנתוני הלמ"ס ולתקף במידה מספקת את דירוגה הנמוך של ישראל ברכיב זה. על סמך החישוב נקבע מספר מייצג לכל טווח באחת מחמש התשובות האפשריות (למשל 22 דקות עבור הטווח 15-29 דקות) ונערך ממוצע משוקלל למספרים המייצגים לפי שיעור המשיבים לכל תשובה.

6.1.3. הפער בין חופשות הילדים לחופשות ההורים

הגדרה

מספר ימי החופשה השנתית לתלמידי בית ספר יסודי שהם ימי עבודה במשך בשנת הלימודים 2021/22, בניכוי המכסה המינימלית של ימי חופשה סטטוטוריים לעובד וימי חג (שבתון).

לצורך חישוב הנתונים נעשה שימוש בהגדרות הבאות:

ימי חופשה לתלמידים ברוטו. מספר הימים שהוגדרו כימי חופשה מהלימודים בבתי ספר יסודיים בשנת הלימודים הרלוונטית.

ימי חופשה לתלמידים נטו. מספר ימי החופשה ברוטו בניכוי סופי שבוע (שבת-ראשון בכל המדינות ושישי-שבת בישראל) וימי חג קבועים בלוח השנה שהם ימי שבתון להורים (ימי חג ומועדים דתיים ולאומיים, ללא ימי שבתון חד־פעמיים כגון ימי בחירות) בשנת הלימודים הרלוונטית.

ימי חופשה שנתית מינימלית. מספר ימי החופשה השנתית המינימלית הקבוע בחוק לעובד במשרה מלאה.

פער החופשות (הנתון הסופי לרכיב). ימי חופשה לתלמידים נטו פחות ימי חופשה שנתית מינימלית.

מקור הנתונים

נתונים על תנאי עבודה, ימי חג וימי חופשה שנתית במדינות המדגם נלקחו משירות התעסוקה האירופי (EURES), מאתר כל־זכות ומארגון ה־OECD.

נתונים על לוח החופשות בבתי הספר עבור מרבית מדינות המדגם נלקחו מרשת Eurydice של האיחוד האירופי וממשרד החינוך הישראלי.

נדרשו עוד עשרות מקורות כדי לקבל את התמונה המלאה והמדויקת עבור כל

המדינות. לפירוט הנתונים שנאספו ממקורות רשמיים של מדינות המדגם ומקורות נוספים ניתן לפנות במייל אל: Ofer@berl-k.org.il

הפניות

[Eurydice - The organization of school time in Europe. Primary and general secondary education 2021/2022](#)

[Living working conditions in Europe EURES \(European Employment Services\)](#)

[OECD Family Database, 2020 - PF2.3: Additional leave entitlements for working parents Table PF2.3.A: Statutory and collectively agreed annual leave, p. 2](#)

כל זכות - חישוב מספר ימי החופשה השנתית לעובדים במקומות עבודה שבהם מונהג שבוע עבודה בן 5 ימים

כל זכות - חגים יהודיים

כל זכות - חגים מוסלמיים

חוזר מנכ"ל לוח חופשות במגזר היהודי לשנת התשפ"ב 2021-22

הערות נוספות

◀ במרבית המדינות מספר ימי החופשה השנתית בפועל גבוה מהמינימום הסטטוטורי, בהשפעת ותק והסכמי שכר. עם זאת, לגבי חלק גדול מהמדינות לא קיימים נתונים על מספר ימי החופשה בפועל, ולכן נעשה שימוש במספר המינימלי לצורך יצירת בסיס להשוואה.

◀ החישוב הסופי משתנה מעט בכל שנה מאחר שחגים וחופשות לא תמיד חלים באותם תאריכים לועזיים. לכן הוחלט לבחור שנת לימודים ספציפית שקיימים לגביה נתונים לגבי מרבית מדינות המדגם - שנת 2021/22. במדינות שחסרים נתונים לגבי שנה זו נבחרה שנת לימודים אחרת: 2023/24 עבור אוסטרליה, קוריאה ובריטניה, 2022/23 עבור ניו זילנד ושנת 2024/25 עבור צ'ילה.

◀ בבתי הספר היסודיים ב־OECD לומדים 5 ימים בשבוע, למעט ישראל, שבה לומדים 6 ימים, ובצרפת, שבה לומדים 4.5 ימים בשבוע.⁵⁵

◀ החישוב נערך על סמך לוח שנת הלימודים המפורסם במקורות הרשמיים של

⁵⁵ [Education at a Glance 2018: OECD Indicators Indicator D1: How much time do students spend in the classroom?](#)

המדינות, והוא אינו כולל תוכניות לימוד משלימות בעת חופשה (כגון תוכנית "בית הספר של החופש הגדול" בישראל) או קייטנות מסובסדות. זאת, מפאת השונות הגדולה באופי, בהיקף ובמקורות המימון של התוכניות הללו במדינות השונות ובשל מחסור בנתונים.

← החישוב נערך עבור תלמידי בית ספר יסודי בלבד, הן בשל זמינות נתונים גבוהה יותר והן משום שמרבית הילדים בגילים אלה זקוקים להשגחת מבוגר כך שהפער מייצר פגיעה קשה יותר ברווחת המשפחה.

← עבור מרבית המדינות קיים מידע רשמי בנוגע לימי חג לאומיים שהם ימי שבתון במשק. במדינות מסוימות המידע הקיים אינו חד־משמעי, או שימי החג בהן אינם בהכרח ימי שבתון (למשל קוריאה ובריטניה). בכל המדינות בהן המידע אינו חד־משמעי נעזרנו בהנחות מפשטות.

← בחלק מהמדינות, יום חג שחל בסוף שבוע מזכה ביום חופש ביום העוקב לסוף השבוע. מקרים כאלה נכללו בחישוב הפרטני.

← במרבית המדינות מבנה שנת הלימודים ולוח החגים זהים בכל המדינה, אך יש מדינות שבהן שנת הלימודים נקבעת ברמת המחוז (דוגמת גרמניה, המחולקת למדינות), ואף ברמת היישוב ובית הספר, וכן מדינות שבהן החגים הלאומיים משתנים מאזור לאזור (דוגמת הקנטונים בשווייץ). עבור מדינות אלה, כל חג וחופשת בית ספר נבחנו ברמת המחוז/אזור וחושבו במוצע משוקלל לפי האוכלוסייה כדי לקבוע את מספר ימי החג הלאומיים ואת משך החופשות לתלמידים (בבריטניה, מפאת הבדלים גדולים בין המדינות בממלכה ובין המחוזות המרובים בתוך כל מדינה, נלקח מדגם מייצג ממחוזות אנגליה בלבד). ימי חג לאומיים שנחגגים ברוב מוחלט של המחוזות הוכנסו לחישוב, והוחרגו ימים הנחגגים בקרב מיעוט האוכלוסייה. כמו כן, יש להביא בחשבון שישנם הבדלים בין מחוזות ובתי ספר שלא מצוינים במסמכים הרשמיים של הממשלה. מכל אלה עולה כי אין להסתכל על הנתון הסופי של כל מדינה כעל חישוב מוחלט, וניתן לקחת טווח ביטחון של כחמישה ימים למעלה או למטה מהנתון המוצג.

הגדרות

תקופת לידה והורות לאבות: מספר שבועות של תקופת לידה ו/או תקופת הורות המיועדים לבני/ות זוג של היולדת ולא ניתנים להעברה לאם, במימון של 66 אחוז או יותר מהשכר.

תקופת לידה והורות לאימהות: מספר שבועות של תקופת לידה והורות המיועדים לאימהות בלבד ו/או ניתנים להעברה בין בני הזוג, במימון של 66 אחוז או יותר מהשכר.

לצורך חישוב הנתונים נעשה שימוש בהגדרות הבאות:

תקופת לידה לאם: תקופה הניתנת לאם לצורך התאוששות וטיפול בתינוק בחודשים הסמוכים ללידה.

תקופת לידה לאב: תקופה הניתנת לאב בתקופה שמיד לאחר הלידה, במקביל לתקופת הלידה של האם.

תקופת הורות: תקופה נוספת הניתנת להורים לצורך טיפול בילדים לאחר תום תקופת הלידה של האם.

תקופת הורות ייעודית לאבות ("daddy quota"): תקופת הורות המיועדת לאבות בלבד, ואינה ניתנת להעברה בין בני הזוג.

בחלק מהמדינות תקופת הלידה וההורות לאב מיועדת גם לבן/בת זוג שאינם ההורה הביולוגי.

מקור הנתונים

הנתונים על מדיניות חופשת הלידה במדינות השונות נלקחו מאתר הרשת הבינלאומית למדיניות ולמחקר של חופשות עובדים The International Network (on Leave Policies and Research - LP&R). הנתונים מעודכנים לאפריל 2021.

עבור חלק מהמדינות, נעזרנו בשכר הממוצע על מנת לקבוע את שיעור המימון של דמי חופשה נקובים או הטבות נקובות אחרות. מקור נתוני השכר במאגר ה־OECD והם מעודכנים ל־2022.

The International Network on Leave Policies and Research

OECD - Average annual wages

הערות נוספות

- קיימת שונות גבוהה מאוד בין מדיניות תקופות הלידה וההורות במדינות שונות: במשך התקופה שבה הורים רשאים להיעדר מעבודתם, בהיקפי המימון ובאופן חלוקת התקופה בין בני הזוג. שונות זו חייבה אותנו לקבל כמה הכרעות לשם יצירת נתון השוואתי.
- תקופות הורות ולידה הניתנות להעברה או לחלוקה בין בני הזוג לפי בחירתם, מבלי שקיים תמריץ משמעותי לניצול על ידי אחד ההורים בלבד, חושבו כחלק מתקופת הלידה וההורות של האם. זאת, משום שבפועל, תקופות כאלה אכן מנוצלות כמעט תמיד על ידי האם.
- הרכיב מביא בחשבון רק את מספר השבועות בתקופת הלידה וההורות המשולמים היטב, מבלי להכניס לחישוב שבועות שבהם ההורים יכולים לשהות עם ילדיהם ללא תשלום, או בתשלום נמוך. אנו משתמשים בהגדרה של LP&R לשבועות "משולמים היטב" - מימון בגובה 66 אחוז מהשכר לפני הלידה.
- קיימות גישות שונות להשוואה של מדיניות תקופות הלידה וההורות. מצד אחד ניתן להשוות רק את מספר השבועות שבהם הורים רשאים להיות בתקופת לידה ו/או הורות, מבלי להתייחס לשיעור המימון. מצד שני ניתן להשוות רק את גובה ההוצאה הציבורית על תקופות לידה והורות, כך שתקופה של חצי שנה במימון של 50 אחוז תהיה זהה לתקופה של שלושה חודשים במימון של 100 אחוז. גישת השבועות המשולמים היטב של LP&R מצליחה לבטא בצורה הטובה ביותר את החשיבות של שני ההיבטים האלה - משך הזמן והיקף המימון. מצד אחד, משך התקופה הוכח כחשוב לתינוק ולמשפחה כולה, כך שתקופה קצרה במימון גבוה תפגע ברווחת המשפחה. מצד שני, תקופה ארוכה במימון נמוך אינה נגישה לחלק גדול מההורים - ככל שהמימון נמוך יותר כך הורים בעלי הכנסה נמוכה נאלצים לחזור לעבודה מוקדם יותר.
- במדינות מסוימות חלק מהשבועות ממומנים ב־60 או 65 אחוז. שבועות אלה לא הוחרגו מהחישוב אך מידע זה צוין בהערות למדינה בקובץ האקסל המופיע באתר המדד.
- במדינות רבות יש רצפה ותקרה להיקף המענק, כך שהורים שהכנסתם קרובה

לרצפה עשויים לקבל בפועל אחוז מימון גבוה יותר ביחס לשכר שלהם, ואילו הורים שהכנסתם גבוהה מהתקרה עשויים לקבל בפועל אחוז מימון נמוך יותר ביחס לשכר שלהם. שיקול זה לא נכלל בחישוב הנתונים, על בסיס ההנחה שבמרבית המדינות מרבית ההורים נמצאים מעל הרצפה ומתחת לתקרה.

מדינות מסוימות מחייבות את ההטבה במס הכנסה ואחרות לא, ו/או מעניקות נקודות זיכוי לפנסיה בעבור הזמן בו ההורה לוקח את התקופה. הבדלים אלה לא נכנסו לחישוב.

במדינות מסוימות תקופת הלידה (או חלק ממנה) אינה מחושבת כשיעור מהשכר אלא כמענק קבוע על פני פרק זמן מוגדר. במקרים כאלה חושב המענק כשיעור מהשכר הממוצע במדינה (דוגמת אירלנד, שבה המימון השבועי נכון ל-2021 עמד על 245 אירו, או כ-26 אחוז מהשכר הממוצע). ככל שהשיעור שחושב היה מעל 66 אחוז, התקופה חושבה כמשולמת היטב.

מדינות מסוימות מעניקות כמה מסלולים לפריסת ההטבה על פני זמן, ולעתים מאפשרות עבודה במסגרת חלקית וקבלת מענק חלקי. במקרים כאלה התייחסנו רק לתקופה הקצרה ביותר האפשרית במימון הגבוה ביותר.

במדינות מעטות קיימים הבדלים בין תקופות הלידה בתוך המדינה עצמה. ישנם הבדלים בין אזורים שונים (למשל, הקנטונים בשווייץ) ובין עובדים במגזר פרטי וציבורי (למשל ביוון ובאיטליה), או הבדלים הנובעים מהסכמים קיבוציים (למשל בפינלנד) ויוזמות נקודתיות של מעסיקים במגזר הפרטי (דוגמת ארצות הברית). הרכיב מתייחס רק למדיניות תקופות הלידה הרשמית ברמת המדינה ולא להבדלים נוספים בתוך המדינה עצמה. במקומות שקיימים בהם הבדלים משמעותיים, למשל הפער בין המגזר הפרטי והציבורי ביוון ובאיטליה, נערך חישוב ממוצע משוקלל לפי שיעור העובדים במגזר הפרטי והציבורי במדינות. הבדלים אחרים חושבו תוך התייחסות לכל מקרה לגופו.

רוב המדינות מגדירות את אורך התקופה בשבועות, אך בחלקן ההגדרה היא בחודשים, בימים קלנדריים או בימי עבודה. עבור חישוב הרכיב חודש נספר כ-4.3 שבועות, וכל עוד לא צוין אחרת הנחנו כי בשבוע העבודה יש חמישה ימים.

כמצוין במקורות, לגבי חלק מהמדינות נעזרנו בשכר הממוצע על מנת לקבוע את שיעור המימון של דמי חופשה נקובים או הטבות נקובות אחרות. נתוני השכר הממוצע, כאמור, מעודכנים ל-2022, והנתונים על תקופות לידה מעודכנים ל-2021. בשל העלייה הטבעית בשכר בין 2021 ל-2022, יכולה להיווצר הטיית

חסר בחישוב דמי חופשה הנקובים בסכום נתון כשיעור מהשכר, שכן גם דמי החופשה הנקובים בסכום מסוים נוטים להתעדכן מדי שנה בשנה, אך עדכון זה בין 2021 ל-2022 לא בא לידי ביטוי בחישוב שלנו.

שימוש בנתוני השכר הממוצע נעשה עבור החישוב של עשר מדינות, ובמרבית המקרים לא נכנס לחישוב הסופי. מדובר לרוב בתקופות הורות מינימליות באורכן, בתוספות במימון נמוך לתקופת ההורות העיקרית וגם במענקים נמוכים ו/או חד-פעמיים שאופיים מזכיר יותר קצבת ילדים או סיוע ישיר למשפחות מאשר תקופות לידה והורות כפי שהן מוגדרות לעיל. מרבית ההטבות הנקובות בסכום ולא כשיעור משכר נמוכות במיוחד, והושטו מהחישוב הסופי, שכן אינן עומדות בסף המוגדר להטבה ממומנת היטב (66 אחוז ומעלה מגובה השכר).

6.2.2. הפער בין סוף תקופת הלידה המשולמת ובין גיל הזכאות לחינוך ציבורי

הגדרה

הפער בחודשים בין תום תקופת לידה והורות משולמת היטב למשפחה לבין גיל הכניסה למסגרות חינוך וטיפול ציבוריות. חישוב הנתונים לרכיב בוצע על ידי הפחתת משך הזמן המקסימלי שבו זכאית משפחה לתקופה משולמת היטב עבור אחד ההורים לפחות מגיל הזכאות לשירותי טיפול וחינוך לגיל הרך (- ECEC Early Childhood Education and Care).

מקור הנתונים

אתר The International Network on Leave Policies and Research (LP&R), והם מעודכנים לשנת 2021. נתונים לגבי גיל הכניסה למסגרת ECEC הושלמו לפי הצורך ממקורות רשמיים של מדינות מסוימות.

הפניות

[The International Network on Leave Policies and Research](#)

הערות נוספות

תקופות לידה והורות שאינן משפיעות על גיל הילד בתום התקופה - כמו שבועות שנוצלו טרם הלידה או תקופת לידה לאבות שנוצלה במקביל לאם - נוכו מהחישוב.

הרכיב מוצג בחודשים, וחודש מוגדר כ-4.3 שבועות.

6.2.3. הוצאה ציבורית לילד בחינוך לגיל הרך (גילי 0-5)

הגדרה

סך ההוצאה הציבורית לילד, בדולרים מתוקננים לכוח הקנייה (USD PPP), המושקעת בסבסוד או במימון ישיר של מסגרות חינוך וטיפול לילדים בגיל 0-5.

מקור הנתונים

אתר ה־OECD, נתוני 2019.

הפניות

OECD Family Database PF3.1 Public spending on childcare and early education 2019

הערות נוספות

◀ הנתונים מתייחסים לגילי 0-5 (כולל) בכל המדינות. במרבית המדינות גיל הכניסה לבית ספר יסודי הוא שש, אך לא בכולן. במדינות הנורדיות גיל הכניסה הוא שבע, ואילו באוסטרליה, ניו זילנד ובריטניה הוא חמש. יש להביא זאת בחשבון בפירוש הנתונים, היות שסוג המסגרת עלול להשפיע על גובה ההוצאה. נתוני ה־OECD לא מתייחסים להבדל במבנה שלבי הלימודים, וכוללים רק את ההוצאה לילדים בגילי 0-5 (כולל), ללא קשר למסגרת שהילדים נמצאים בה בפועל - יסודי או גן). להרחבה, ראו מסמך ה־OECD - בהפניות.

6.2.4. שיעור הוצאה פרטית בחינוך

הגדרה

שיעור ההוצאה הפרטית של משקי בית על חינוך לילדים בגילי יסודי, חטיבה ותיכון, מתוך סך ההוצאה הלאומית (פרטית וציבורית) על חינוך בגילים אלה.

מקור הנתונים

נתוני ההוצאה לקוחים מתוך: Education at a Glance, 2022 של ה־OECD, והנתונים מעודכנים ל־2019. הרכיב כולל רק הוצאות משקי בית בתוך מוסדות חינוך ציבוריים ופרטיים ברמת חינוך יסודי ועל־יסודי (חטיבה ותיכון). כך, למשל, הסעות והזנה במוסדות החינוך נכללות בהיקף מסוים ברכיב, אך שיעורים פרטיים או עזרי לימוד שנרכשו במסגרת שאינה מוסד חינוכי מוחרגים ממנו.

הנתונים על חלוקת רמות החינוך העיקרי לקוחים מאתר ארגון UNSECO של האו"ם. לגבי אוסטרליה, יפן, ישראל, קוריאה, ניו זילנד, בריטניה וארצות הברית חסרים נתונים באתר המרכזי, ואלה נאספו מגורמים ממשלתיים רשמיים.

הפניות

UNESCO - International Standard Classification of Education - ISCED 2011 Manual

U.S. Department of Education. Education in the United States - A Brief Overview

OECD. Map of Education System in Great Britain

Korean Ministry of Education - Korean Education System

Embassy of Japan in the United States - Education System in Japan

Australian Government, Department of Foreign Affairs and Trade - The Australian Education System

New Zealand Ministry of Education - Types of schools and year levels

Education at a Glance 2022: Indicator C3. How much public and private investment in educational institutions is there

OECD Data-Explorer. Distribution of government, private and non-domestic expenditure on educational institutions

OECD. (2022). Education at a Glance OECD. Indicator C3 Methodology

OECD. (2022). Education at a Glance OECD. Table C3.1 Relative share of public, private and international expenditure on educational institutions, by final source of funds (2019)

הערות נוספות

הנתונים הגולמיים שעליהם מתבסס הרכיב מציגים בנפרד את נתוני היסודי, החטיבה והתיכון. לצורך חישוב הרכיב שקללנו את ההוצאה בכל רמת חינוך לפי משך השנים של כל רמת חינוך כחלק מסך השנים במערכת החינוך. בהולנד, למשל, החלוקה היא לשש שנים ביסודי, שלוש שנים בחטיבה ושלוש בתיכון. בהתאם לכך, המשקלות יהיו 50 אחוז ליסודי, 25 אחוז לחטיבה ו-25

אחוז לתיכון. במדינות אחרות החלוקה שונה והמשקלות בהתאם.

רמות החינוך⁵⁶ מוגדרות לפי החלוקה הסטנדרטית הבינלאומית לחינוך, The UNESCO. הרמות ששימשו לחישוב הן:

ISCED1: Primary Education (יסודי)

ISCED2: Lower Secondary Education (חטיבת ביניים)

ISCED3: Upper Secondary Education (תיכון)

בחלק מהמדינות, המבנה של שלבי הלימודים אינו אחיד ברמה הלאומית. עובדה זו עשויה להשפיע על תוצאות החישוב. אם, למשל, משך הלימודים בבית הספר היסודי הוא שמונה שנים במחוזות מסוימים ושש שנים באחרים, משקל ההוצאה בחינוך היסודי בממוצע יהיה גבוה יותר אם נבחר להתייחס לשמונה שנים ביסודי, ונמוך יותר אם נבחר להתייחס לשש שנים. במדינות בעלות שונות פנימית כזאת נעזרנו בהנחות מפשטות כדי לקבוע מבנה כללי ומייצג ככל הניתן של רמות החינוך.

במדינות מסוימות (דוגמת ישראל) נתוני החטיבה והתיכון מוצגים באופן מצרפי בנתוני המקור. במקרים כאלה, הממוצע המשוקלל נערך בין היסודי לעל-יסודי כולו, ללא הפרדה בין חטיבה לתיכון. בישראל, מבנה של שש שנים ליסודי ושש שנים לעל-יסודי קבע משקלות של 50 אחוז ו-50 אחוז בהתאמה.

נכון לפרסום נייר זה, הנתונים העדכניים ביותר קיימים עבור שנת 2020, אך מתוך הנחה שנתוני 2020-2021 הושפעו ממגפת הקורונה באופן שאינו מייצג את המגמה הכללית, הוחלט להציג את נתוני שנת 2019 עד אשר יפורסמו נתונים עדכניים לשנת 2022. בישראל, למשל, נרשמה בין 2019 ל-2020 ירידה משמעותית בהוצאת משקי הבית המצרפית לחינוך יסודי ועל-יסודי מ-7.7 אחוז ל-6.2 אחוז. ניתן לשער בזהירות שהירידה נבעה בין היתר מהשפעת מגפת הקורונה על מערכת החינוך, מתוך הנחה שפעילויות רבות הממומנות בתשלומי הורים לא התקיימו בשנה זו וכי ההורים קיבלו החזר או שהכסף ששילמו נשמר להוצאות בשנה הבאה.⁵⁷

⁵⁶ UNESCO - International Standard Classification of Education - ISCED 2011 Manual

⁵⁷ Distribution of government, private and non-domestic expenditure on educational institutions . ויתשלומי הורים במערכת החינוך, ריכוז מידע ונתונים, אסף וינינגר, 4.8.20, ע' 2.

הגדרה

התמיכות הציבוריות למשפחה כאחוז מההכנסה הממוצעת למשורה מלאה במדינה.

הגדרה זו כוללת תמיכות אוניברסליות ותמיכות על בסיס מבחן הכנסה, המשולמות באמצעות קצבאות ילדים, מענקים למשפחות והטבות מס להורים. מאחר ששיעור התמיכה משתנה בהתאם להכנסת ההורים ולמספר הילדים וגילם, הנתונים מתייחסים למשפחה ובה שני ילדים בגיל 9-12 ושני מפרנסים, כאשר מפרנס אחד במשורה מלאה ומפרנס נוסף במשורה חלקית, ושניהם מרוויחים שכר חציוני למשורה מלאה.

מקור הנתונים

OECD Family Database, הנתונים במאגר מעודכנים ל-2018.

הפניות

OECD Family Database. (2018). PF1.3. Family cash benefits

הערות נוספות

OECD ה- מציג נתונים על שלושה סוגי משפחות עם ילדים: משפחות עם שני מפרנסים המועסקים במשורה מלאה ובחצי משרה, משפחות חד-הוריות ומשפחות עם שני הורים ומפרנס יחיד. מבין האפשרויות הקיימות בחרנו להציג ברכיב את נתוני טיפוס המשפחה הראשון, שבו שני מפרנסים, משום שהוא מייצג את רוב המשפחות עם הילדים בישראל (77.5 אחוז מהאימהות לילדים בישראל עובדות - כ-30 אחוז מהן במשורה חלקית והיתר במשורה מלאה, וכ-89 אחוז מהמשפחות עם ילדים בישראל הן של זוג הורים, והיתר חד-הוריות).⁵⁸

בחישוב הנתון מסתמך ה-OECD על מודלי מס והטבות (tax-benefit models) המחשבים מידע בר השוואה על נטל המס, זכאות להטבות והכנסה נטו למשפחות בשוקי עבודה מגוונים ובעלות מאפייני משק בית שונים. להרחבה, ראו מסמך ה-OECD המובא בהפניות.

⁵⁸ הלמ"ס. (2024). משפחות בישראל - נתונים לרגל יום המשפחה 2024. הודעה לתקשורת. 7.2.24.

הגדרה

שיעור משקי הבית המדווחים על קושי או קושי רב לעמוד בהוצאות החודשיות.

מקור הנתונים

OECD - סקרים שבוצעו בלשכות הסטטיסטיקה הלאומיות והאיחוד האירופי. בשנת 2021 פרסמה הלמ"ס שאלה זהה בסקר החברתי, לבקשת ה-OECD.⁵⁹ נוסח השאלה המקורית הוא:

A household may have different sources of income and more than one household member may contribute to it. Thinking of your household's total income, is your household able to make ends meet, namely, to pay for its usual necessary expenses?

1 With great difficulty

2 With difficulty

3 With some difficulty

4 Fairly easily

5 Easily

6 Very easily

הנתון המופיע ברכיב הוא שיעור העונים 1 ו-2, כלומר אלה המדווחים על קושי רב (Great Difficulty) או קושי (Difficulty) לעמוד בהוצאות החודשיות של משק הבית.

הפניות

Office of National Statistics, United Kingdom.(2017). [Household and Individual Questionnaires. Survey on Living Conditions 2017. Question 199.](#)

[OECD Data Explorer: Current well-being: Difficulty making ends meet](#)

[OECD How's Life? Well-being Database Definitions and Metadata, 2024](#)

⁵⁹ המקור לנוסח הבינ"ל של השאלה הושג בהתכתבות עם נציגי ה-OECD. לדוגמא ראו בהפניות הנוסח הבריטי.

הסקר החברתי, תחבורה ובטיחות בדרכים; שימוש בשפות; בילוי עם בני משפחה; ביקורים בשטחים פתוחים; מדדי איכות חיים, 2021, הלמ"ס, 2021 שאלון הסקר החברתי, הלמ"ס, 2021, שאלה 15.370, ע' 56

הערות נוספות

- הנתונים עדכניים לשנים 2018-2021. אמנם בשנת 2021 עדיין הורגשה במידה מסוימת השפעת מגפת הקורונה, ולכן יש להניח בזהירות שבמרבית המדינות או בכולן נתוני שנה זו שונים מהמגמה הכללית, היא נבחרה משום שבישראל קיימים נתונים רק לגביה.
- הסקרים של לשכות הסטטיסטיקה הלאומיות והאיחוד האירופי נערכו במדגמים גדולים החל מ-4,000 תצפיות במדינות הקטנות עד ל-16,000 במדינות הגדולות. להרחבה על המתודולוגיה ראו הפניות.
- קיים מחסור בנתונים לגבי אוסטרליה, ארצות הברית, יפן, צ'ילה וקוריאה. במדינות אלה לא נבדקה היכולת לסגור את החודש בסקרים הלאומיים והבינלאומיים השונים שבחנו, או שנבדקה בנוסח שאלה ובדירוג תשובות שונה מהנוסח ברכיב המדד, באופן שהופך את השוואה בין התשובות לבלתי אפשרית.

6.3.3. שיעור העוני בקרב ילדים

הגדרה

שיעור העוני בקרב ילדים בגיל 0-17. קו העוני מוגדר כמחצית ההכנסה החציונית לנפש (לאחר מסים והעברות, במחירים שוטפים) בכלל האוכלוסייה, כמקובל במוסד לביטוח לאומי וב־OECD.

מקור הנתונים

מקור הנתונים ב־IDD (Income Distribution Database) של ה־OECD, והם מעודכנים לשנת 2019 או לשנה האחרונה לפני 2019 שיש נתונים לגביה. הנתונים העדכניים ביותר שפורסמו עבור מרבית המדינות הם לשנת 2021, אך בשל ההנחה ששיעורי העוני הושפעו משמעותית ממגפת הקורונה ולכן אינם משקפים היטב את המגמה הכללית, הוחלט להשתמש בנתוני 2019. עבור מעט המדינות שלגביהן קיימים נתוני 2022 אלה עודכנו במדד. השאר יעודכנו עם פרסום הנתונים במאגר ה־OECD.

[OECD Income \(IDD\) and Wealth \(WDD\) Distribution Databases](#)

[OECD Income \(IDD\) and Wealth \(WDD\) Distribution Databases - Terms of reference - OECD project on the distribution of household incomes, p. 2](#)

סרקו לאתר

קרן
ברל
כצנלסון
ערך | פעולה | שינוי

המדד למדיניות משפחה

ספטמבר 2024